

PLATAFORMA ARTS VISUALS

Associació Catalana de Crítics d'Art
Art Barcelona, Associació de Galeries
Associació d'Artistes Visuals de Catalunya
Associació Professional de la Gestió Cultural de Catalunya
Gremi de Galeries d'Art de Catalunya
Instituto de Arte Contemporáneo. Grup Catalunya
Xarxaprod. Xarxa d'Espais de Creació i Producció de Catalunya

JORNADES DE DEBAT

20 DE JUNY i 11 DE JULIOL DE 2015

Obertura de les jornades	p. 2
TAULA 1 Problemes, mancances i solucions del marc jurídic de les arts visuals	p. 3
TAULA 2 Art contemporani: adquisició privada i patrimonialització pública	p. 9
TAULA 3 Models per a la producció i difusió en creació contemporània a Catalunya	p. 46
TAULA 4 Art, Cultura i Educació	p. 58
TAULA 5 Mitjans de comunicació i visibilitat de l'art contemporani	p. 66

Obertura de les jornades

Nora Ancarola, President de l'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya (AAVC)

La Plataforma de les Arts Visuals te com a finalitat crear un espai de concert, i també de debat i de divergència si cal, entre les entitats i persones que en formem part.

Les Jornades que ara s'inicien tenen com a finalitat obrir un debat participatiu sobre els principals problemes que afecten a les Arts Visuals a Catalunya actualment. Cadascuna de les taules de treball ha estat organitzada per una Associació de la Plataforma, que s'ha encarregat de coordinar un dels temes.

Joan Anton Maragall, President De Art Barcelona, Associació de Galeries. (ABE)

La creació de la P.A.V. té molta relació amb el moment extremadament difícil que viu el sector, i les Jornades, que ara comencem, cal situar-les plenament en aquest context. La seva finalitat, a banda de analitzar els principals problemes de les Arts Visuals a Catalunya, és proposar mesures concretes, es a dir definir que és el que caldria fer per sortir de l'estat de precarietat en que és troba el sector.

TAULA 1

Problemes, mancances i solucions del marc jurídic de les arts visuals

Composició de la taula:

Ponent Sra. **Eva Sòria**, coordinadora de les Arts Visuals de l'Institut Ramon Llull.

Ponent Sra. **Beatriz Niño**, advocada, sòcia i co-directora de NIAL Art Law (www.nial-artlaw.com) despatx d'advocats especialitzat al mercat de l'art.

Ponent Sra. **Eva Lasunción**, advocada fiscalista. Redactora de l'esborrany de projecte de Llei

Ponent Sra. **Pilar Rocha**, advocada, sòcia de Rocha Assessors, despatx especialitzat en el sector de l'assessorament en matèria laboral i de la Seguretat Social.

Moderadora/Relatora: Sra. **M. Isabel Niño**, advocada, sòcia i co-directora de NIAL Art Law (www.nial-artlaw.com) despatx d'advocats especialitzat al mercat de l'art.

Temes tractats en la taula:

I.- PROPIETAT INTEL·LECTUAL (DRETS D'AUTOR):

Ponent: Sra. Eva Sòria

Problemàtica general:

- El diàleg i la convivència entre la cultura lliure i els drets d'autor no sempre es tracta amb el rigor que mereix.
- L'actual Llei de Propietat Intel·lectual no contempla l'art contemporani.

Per exemple, l'apropiacionisme, en el qual amb la Llei a la mà és impossible donar-li real compliment per impossibilitat material de fer-ho.

Un altre exemple, és l'art conceptual, que la Llei no considera art. La propietat intel·lectual no protegeix la idea sinó l'expressió de la idea.

Solució:

Interlocució amb el legislador ja que fins ara no hi ha hagut diàleg.

II.- PATRIMONI HISTÒRIC I CONTRACTACIÓ

Ponent: Sra. Beatriz Niño

PATRIMONI HISTÒRIC

Problemàtica general:

- L'actual Llei de Patrimoni Històric Espanyol és molt antiga.
- En la Llei de Patrimoni Històric Espanyol no està contemplat l'art contemporani.

Solució: Reforma de la Llei

Problemàtica en relació a Béns Culturals:

1. Els llistats per declarar una obra Bé d'Interès Cultural (BIC) o inclosa en l'Inventari de Béns Mobles (IGBM) estan obsolets.

Solució: Actualitzar els llistats per la repercussió que tenen en el tema impositiu.

2. El procés de declaració d'una obra com BIC suposa tot un seguit de limitacions per al propietari (exemple, impossibilitat d'exportació de l'obra i l'obligació de comunicació a l'Administració de la futura venda amb dret de tempteig i retracte a favor de la mateixa) però no hi ha compensació econòmica per al mateix.

Solució: Buscar un equilibri entre la propietat privada i l'obligació de l'Estat, sobre la base del mandat de la Constitució Espanyola, de conservar i fomentar el patrimoni cultural incloent una indemnització econòmica a favor del propietari.

Problemàtica en relació a l'Exportació:

1. L'obligatorietat de sol·licitar permís d'exportació per a totes les obres d'art amb més de 100 anys d'antiguitat amb independència del seu valor econòmic.

Solució: Limitar la necessitat de sol·licitud de permís d'exportació solament per a aquelles obres que tinguin una determinada antiguitat però també un cert valor, establint uns valors sobre aquest tema.

2. Les taxes a l'exportació per a obres que s'exporten fora de la Unió Europea són molt elevades.

Això té com a conseqüència, que en la pràctica es declari les obres per sota del seu valor, per no haver de pagar un import elevat de taxa, i que les exportacions a països fora de la Unió Europea es canalitzin per països europeus on no existeix taxa a l'exportació, com per exemple, Regne Unit.

Solució: Rebaixar considerablement el tipus de gravamen de la taxa.

3. Tot el tema de patrimoni està traspasat a les Comunitats Autònomes (CCAA) a excepció de l'exportació que és competència exclusiva de l'Estat.

Això té com a conseqüència que l'Estat és l'únic que gira i cobra les taxes a l'exportació i amb el seu import adquireix peces que no obstant això, solament van

a para al Museu del Prado i al Museu Reina Sofía. Per tant, les CCAA tenen tot el treball de gestió dels permisos però cap compensació.

Solució: Que s'establís normativament l'obligació de l'Estat de destinar part de l'import de les taxes que cobra la corresponent CCAA a la compra d'obres que vagin a museus autonòmics.

4. La sol·licitud del permís d'exportació es converteix en una oferta de venda irrevocable a favor de l'Administració.

Això té com a conseqüència que, en algun cas, tot i que el que pretén la persona que exporta és justament això, exportar, pot acabar convertint-se en una compravenda forçosa i coactiva a favor de l'Administració. No deixant de ser aquest procés un procés d'expropiació en tota regla.

Solució: Regulació fitada del procés objectivant els paràmetres de denegació dels permisos d'exportació i reduint d'aquesta forma la inseguretat jurídica.

5. Lligat amb el punt anterior, la discrecionalitat de l'Administració per prendre la decisió d'atorgar o denegar els permisos d'exportació.

Ni en la Llei de Patrimoni Històric Espanyol ni en el Reial decret que la desenvolupa trobem criteris que ens ajudin a saber si es van a concedir o no permisos d'exportació.

Solució: Seria convenient comptar amb unes pautes, com les "Waverley Criteria" de Regne Unit, que regissin la presa de decisió de l'Administració.

6. L'article 29 de la Llei de Patrimoni Històric Espanyol estableix que les obres exportades sense permís d'exportació passen a ser propietat de l'Estat.

Solució: Sempre que no constitueixi delictes, s'hauria d'establir com a conseqüència la imposició d'una sanció i l'obligació que se sol·licités el permís d'exportació però no la pèrdua del ben per part del propietari sense compensació.

Problemàtica en relació a la Importació:

1. La normativa de patrimoni tracta molt succintament el tema de la importació. Cal tenir en compte que l'esmentada normativa és anterior a l'entrada a Espanya a la Unió Europea i, per tant, concebuda en un escenari en el qual per a qualsevol moviment de béns culturals calia una tramitació duanera. En la normativa ni tan sols hi ha una definició d'importació.

Solució: Regular de forma explícita la importació de béns culturals.

2. Els avals a la importació (IVA 10%)

Solució: Supressió dels avals a la importació

CONTRACTACIÓ

Problemàtica general:

- Sector poc acostumat a l'ús de documents legals. Fins i tot institucions públiques moltes vegades no redacten els documents de forma adequada.
- Limitada presència de contractes escrits en l'àmbit privat.
- Els contractes i els documents, si n'hi ha, moltes vegades són incomplets o poc clars.
- Es continua al·legant que les relacions artístiques es basen sobretot en l'amistat i la confiança mútua, cosa que fa innecessària qualsevol formalitat.
- Existeix una normativa legal que afecta directament al sector de l'art igual que a qualsevol altre sector.
- Aquest panorama el que provoca és: (i) una gran inseguretat jurídica entre les parts, (ii) falta de prova entre les parts i davant de tercers inclosa la via judicial a la qual, moltes vegades, no es pot accedir per falta de prova. En general falta la base documental de moltes relacions.

Solució: Creació de models de contractes senzills i consensuats entre els diferents agents del mercat de l'art i una mínima formació jurídica. Regular i acordar un Codi de Bones Pràctiques.

III.- FISCALITAT

Ponent: Sra. Eva Lasunción

Problemàtica general:

- Hi ha una falta de voluntat política.
- Errors del legislador en l'articulat de la normativa amb escassa voluntat de reparació.
- Igual tractament a tots els contribuents, encara sent conscients que el sector de l'art té la seva pròpia idiosincràsia.

Problemàtica en relació als col·leccionistes:

- En relació a l'Impost sobre el Patrimoni: en la pràctica és de difícil aplicació l'exempció ja que s'ha de complir la Llei de Patrimoni Històric Espanyol i els llistats no estan adaptats, així com, tampoc es contempla l'art contemporani.

Diferències de criteris entre les diferents CCAA a l'hora de declarar BIC una obra.

Solució: Actualitzar els llistats i incloure l'art contemporani. Així com, establir adequadament criteris homogenis entre les CCAA.

- L'aplicació de l'Impost de Successions i Donacions té la mateixa problemàtica que l'Impost de Patrimoni.

I els no residents han de pagar l'impost doblement tant a Espanya com al país on resideixen.

- Falta de documentació de compra de la peça.

Solució: Copiar o adequar el model francès mitjançant el qual si no es disposa de documentació de compra de la peça la plusvàlua ascendirà al 50% del preu de la venda de l'obra.

Problemàtica en relació als artistes:

- Falta de periodicitat en els seus ingressos.

Solució: Vinya solució proposada per a l'apartat de dret laboral.

Problemàtica en relació als galeristes:

- Hi ha una falta de reconeixement de l'esforç d'inversió que realitzen els galeristes.

Solució: Crear un sistema similar a la deducció i incentius que s'aplica en I + D.

IV.- DRET LABORAL

Ponent: Sra. Pilar Rocha

Problemàtica:

El sector de les arts visuals es caracteritza per una sèrie de trets ESPECÍFICS, entre els quals són transcendents en relació amb el sistema de cotització a la Seguretat Social:

- INTERMITENCIA – el procés de creació no és continu, hi ha períodes de creació molt fructífers seguits d'uns altres d'inactivitat.
- DURADA DEL PROCÉS CREATIU – encara en un període de creació, aquest s'allarga en el temps per tenir diverses fases (inspiració, preparació, creació, comercialització i venda) que tenen una durada pròpia i diferent per a cada artista i per a cada procés de creació determinat. I és solament al final del mateix quan es produeix l'obtenció d'ingressos.
- INDEPENDÈNCIA O AÏLLAMENT DE L'ARTISTA – el procés de creació generalment es realitza de forma individual. L'artista no sol tenir companys,

ajudants o treballadors amb els quals comparteixi les obligacions de gestió administrativa ni la generació d'ingressos.

- **PLURIOCUPACIÓ** – en moltes ocasions els ingressos derivats de l'activitat de l'artista no són suficients per a la seva subsistència i es veu obligat a compaginar aquesta activitat amb un treball per compte d'altre. En aquest cas, les cotitzacions en dos règims diferents a la Seguretat Social (General i RETA) se superposen però no s'acumulen, explicant a l'efecte d'acreditar cotitzacions per a futures prestacions únicament una de les dues.
- **OBTENCIÓ DE BEQUES I AJUDES CONDICIONADES A L'ALTA EN SEGURETAT SOCIAL** – en aquest país es condiona l'obtenció de qualsevol ajuda pública al compliment de les obligacions de l'artista en matèria de tributació i de Seguretat Social.
- **PRECARIETAT** - existeixen molts artistes que perceben ingressos anualment inferiors al SMI (9.080,40), la qual cosa és un indicador per a l'Administració que l'activitat es realitza de forma “amateur”, no professional, i esporàdica. En aquest cas el sistema de la Seguretat Social considera que no es realitza l'activitat de forma habitual i eximeix de l'obligació de cotitzar.
- El sistema de cobertura que ofereix la Seguretat Social espanyola no s'ajusta en absolut a les necessitats pròpies del sector, la qual cosa significa un incompliment flagrant del principi de protecció social que configura el règim de la Seguretat Social.

Aquesta situació de manca en la contraprestació que sofreix l'artista comporta en última instància que l'obligació de cursar alta en el RETA tingui un caràcter merament recaptatori, perdent la seva causa original que era la de protegir situacions de feblesa econòmica.

Solució:

1. Creació d'un cens d'artistes visuals en el qual l'artista hagi d'inscriure's amb un control de la realitat de la seva condició.
2. Establiment d'un sistema de suspensió de l'obligació de cotitzar en períodes de falta d'activitat que sigui senzill de tramitar i que posi a l'artista en situació d'assimilada a l'alta a l'efecte de mantenir el vincle amb la Seguretat Social en aquest període així com per acreditar la seva situació d'alta per a l'obtenció d'ajudes i beques.
3. Major adaptació entre els ingressos de l'artista i les quotes de la Seguretat Social.
4. Reconeixement dels períodes cotitzats per l'artista en supòsits de pluriocupació, que se sumarien als cotitzats com a compte aliè.
5. Sindicació dels artistes per tenir més força davant les Administracions Públiques.
6. Asunción d'una part de la cotització pels agents distribuïdors d'art.

TAULA 2

Art contemporani: adquisició privada i patrimonialització pública

Entenem que un dels factors que determinen les greus dificultats del sector de les Arts Visuals, tant a Catalunya com a Espanya, és que l'adquisició d'art contemporani, tant per part de l'àmbit privat com del públic, es molt inferior al que s'escauria a un país de les característiques del nostre. Catalunya i Espanya no compleixen els "estàndards" dels països de l'entorn europeu en aquesta matèria.

Aquesta ponència pretén aportar elements per a demostrar-ho, assenyalar-ne les causes, i proposar mesures correctores.

Dividim la ponència en dues parts, una que tracta de l'àmbit privat, on parlarem del mercat de l'art Catalunya i a Espanya, aportarem dades que demostren el greu estat de crisi en que es troba, i n'assenyalarem les causes principals, per proposar a continuació dues mesures correctores: la creació d'una nova Llei de Mecenatge i la creació del fons d'art contemporani de Catalunya. En una segona part parlarem de la patrimonialització pública d'art contemporani, descriurem les seves greus mancances, especialment a Catalunya, i proposarem també mesures correctores.

El temari d'aquesta taula és:

2.1 Estimular el mercat de l'art:

- 2.1.1 El Mercat de l'art a Catalunya i Espanya, 2014: Vicky Cortina, Vicepresident del Gremi de Galeries d'Art de Catalunya i Joan A. Maragall, President Art Barcelona
- 2.1.2 Creació d'una nova Llei de mecenatge: Mª Isabel Niño, advocada sòcia i co-directora de Nial Art Law.
- 2.1.3 Creació del Fons d'Art Contemporani de Catalunya: Eva Lasunción, Advocat, i Joan A. Maragall.

2.2 Crear patrimoni públic.

- 2.2.1 Estat de la qüestió: Les adquisicions públiques a Catalunya: Ramon Sicart. Galeria Ramon Sicart, membre de Art Barcelona.
- 2.2.2 Els artistes i la creació de patrimoni públic: Rosa Brugat, Artista visual, vocal de la Junta de la AAVC.
- 2.2.3 Polítiques d'adquisició públiques a Catalunya, comparació internacional, i mesures que caldria prendre: Pilar Parcerisas. Crítica d'art, curadora

d'exposicions. Membre del plenari del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts, Conca.

2.2.4 Patrimonialitzar.... ¿com?: Javier Peñafiel Artista visual. Membre de AAVC

Moderador i relator / Joan A. Maragall

(Nota del relator: La riquesa i la densitat de les intervencions han fet pràcticament impossible resumir substancialment el que es va dir. És per això que en bona mesura el relat és una transcripció feta a partir de la gravació de la Jornada. El relator, com a coordinador també de la taula, s'ha permès només resumir duplicacions i afegir alguns breus comentaris , assenyalats en cursiva, que no canvien en res el sentit de les intervencions. Aquells fragments que el relator considera mes significatius de les intervencions estan en negreta, i també les propostes de mesures correctores.)

2.1 Estimular el mercat de l'art

2.1.1 El Mercat de l'art a Catalunya i Espanya, 2014

En absència de Vicky Cortina, que ha hagut de viatjar inesperadament, Joan Anton Maragall, llegeix la seva ponència i n'amplia alguns punts:

La millor manera de descriure l'estat actual del mercat de l'art és extreure algunes conclusions d'algunes de les dades publicades recentment sobre el sector a Espanya i a Catalunya:

Galleries, dades recents:

A Espanya

- Tot i que el nombre d'establiments és molt mes alt, podem considerar que el nombre de galeries pròpiament dites a Espanya és de 650, aproximadament.
- La mitjana d'artistes que representa cada galeria d'art a Espanya és de 13.
- El 72% de les galeries enquestades diuen dedicar-se a l'art contemporani.
- El volum mitjà de vendes per galeria a Espanya és de 320.000 € anuals.

A Catalunya:

- Hi ha 144 galeries d'art de les que 100 es troben a Barcelona. Per tant Catalunya representa un 22% del total de galeries a Espanya.
- Es calcula que la venda de les galeries d'art a Catalunya en el 2013 va ser de 54 milions d'Euros.
- Es calcula que 3.629 artistes vius han estat exposats a Catalunya en l'any 2013, entre galeries, centres d'art i museus.
- El nombre d'exposicions fetes a galeries en el 2013 és de 1027
- Entre 2004 i 2013 han tancat 51 galeries a Catalunya i s'han obert 10 noves galeries.

- El nombre d'empleats de les galeries d'art a Catalunya era de 503 persones en l'any 2009 (2,73 persones per galeria) i de 260 en el 2013 (1,81 persones per galeria).
- El 72,4 % de les galeries catalanes tenen uns ingressos anuals per sota dels 90.000€
- 779 artistes tenen algun tipus d'acord estable de certa exclusivitat amb galeries catalanes.
- Les dades disponibles sobre tipologia de vendes son:
 - Art contemporani: 64,6%
 - Art emergent:38,2%
 - Art del S.XX: 36,8 %

Les dades qualitatives disponibles sobre vendes de les galeries a Catalunya en el 2013 son escasses. Donat però que Catalunya te un pes superior al 22% del mercat espanyol, considerem que extrapolar les conclusions de les dades qualitatives espanyoles és la millor opció possible per descriure les vendes a Catalunya.

Vendes:

- El mercat de l'art a Espanya, va moure en l'any 2014 (darreres dades publicades) 256 milions d'Euros, el que suposa un creixement del 3% en aquell any.
- Les vendes d'art en l'any 2007 foren de 480 M.€. i en el 2009 havien caigut fins a 271 M.€. A partir de llavors es van recuperant lentament.
- El valor mitjà unitari de les vendes de les galeries d'art a Espanya es situa en els darrers anys per sota de 3.000€, i és es molt inferior al de la resta de la U.E.
- En el 2013, els clients espanyols de les galeries a Espanya van ser només el 33% del total. D'altra banda el 70% de la venda total de les galeries es va fer a Espanya. D'això es dedueix que hi ha un alt nombre de vendes fetes a Espanya a persones de nacionalitat estrangera.
- El compradors han estat en un 77% particulars, la resta a empreses o institucions, i les obres venudes en un 70% corresponen a artistes espanyols.
- Les fires d'art concentren en torn a un 35% de la venda de les galeries a Espanya. Les vendes on -line un 1%.
- Les importacions d'art en el 2013 varen caure un 29% . En gran part això s'explica per l'alt tipus de l'IVA vigent a Espanya, on l'obra d'un artista estranger surt notablement mes cara que en el seu país d'origen.

Comparació internacional:

- Espanya te un 2,1% del mercat europeu de l'art, en canvi te el 7,8% del P.I.B. europeu.
- Espanya representa un 0,7% del mercat mundial de l'art, mentre França te el 6% mundial.
- Espanya es el 9é. país del món en consum de luxe i el 14é. en adquisició d'art.

- De les dades anteriors es desprèn clarament que Espanya té un mercat de l'art molt inferior al que li correspondria en funció del seu pes en l'economia europea i global.

En l'actual crisi:

- Es calcula que la compra institucional pot haver caigut a Espanya un 70% des de l'any 2008 fins al 2013.
- El preu del mercat secundari es calcula que han baixat en torn a un 40%, amb excepció de les peces més importants.
- La caiguda del mercat a Espanya, i encara més significativament a Catalunya, ha estat molt superior a la de la resta d'Europa: degut entre altres factors a :
 - Una crisi econòmica més aguda
 - La manca d'un col·leccionisme sòlid.
 - Un teixit empresarial del món de l'art molt feble.
 - Dèficits culturals crònics.
 - Legislació dissuasiva per al mercat de l'art.
 - Caiguda de dotacions per a programes expositius i d'adquisicions de Museus, Fundacions i Centres d'art.
- Tot això ha conduït a una precarització del sistema de l'art, que afecta greument a artistes, galeristes, crítics, comissaris, i en general a tots els treballadors i empresaris del món de l'art.

Col·leccionisme / riquesa:

Evidentment els col·leccionistes no són tot el mercat de l'art, però en són una part important en termes quantitius i qualitius, arreu.

Els col·leccionistes, entesos com a persones, empreses o institucions que tenen una actitud compradora arrelada, culta i recurrent, constitueixen una part important del conjunt de l'activitat del mercat (no tota), i són un segment que li dona suport estable ajudant-lo a sostenir-se en moments de crisi econòmica. Normalment el col·leccionisme acaba a més nodrint, a mitjà o llarg termini, el patrimoni públic allà on hi ha una legislació adequada de mecenatge. El col·leccionisme està associat en general a un estrat social mitjà-alt i alt de la societat.

Vist que segons la dimensió de la nostra economia ens correspondria un mercat de l'art molt més actiu, cal que ens preguntem si la riquesa està més distribuïda que en els països del nostre entorn i això fa que hi hagi una proporció menor de persones amb poder adquisitiu alt i per tant una base social menor per al col·leccionisme comparativament amb països com França, Anglaterra, Alemanya o Itàlia. Es considera en general que una persona rica és la que té més de 750.000€ disponibles per a adquisicions no condicionades per la seva llar ni la seva activitat professional. Es calcula que a Espanya hi ha 465.000 persones en aquesta situació. Una proporció semblant a la del nostre entorn.

El que succeeix és que el quocient entre vendes anuals d'art i nombre de persones riques és a Espanya de 550€, (aquesta seria la teòrica compra anual d'art que correspondria cada persona rica Espanya si aquest col·lectiu absorbís tot el mercat existent), mentre algunes fonts calculen que en els països europeus més pròxims, estaria en torn a 750€ com a mitjana, és a dir un 36% més.

D'altra banda hi ha una dada evolutiva que també és molt significativa: el nombre de persones definides a Espanya com a "riques" en base als paràmetres esmentats va créixer un 24% entre l'any 2013 i el 2014, mentre les vendes d'art varen créixer un només 2,8%.

Podem concloure doncs que no son les causes econòmiques les que més determinen la migradesa del col·leccionisme a Espanya i per deducció a Catalunya.

En canvi, entenem que algunes causes importants de la migradesa del mercat de l'art a Catalunya i a Espanya podrien ser, entre d'altres:

- La manca de cultura i hàbit de relació amb l'art.
- La manca d'educació en cultura i art.
- La manca de reconeixement social al col·leccionisme.
- La manca de consideració de l'art com un component important de l'estratègia de responsabilitat social corporativa en les empreses.
- La penalització que fa el regim fiscal espanyol al col·leccionisme i al mecenatge, en comparació al països del nostre entorn.
- Una legislació estatal, en matèria d'art, arcaica i ineficient que reflecteix el desinterès històric del legislador envers aquest món.
- Unes administracions públiques culturals que en el camp de l'art estan infra-dotades de recursos i en alguns casos son també arcaiques i ineficients. Constatem que hi ha una manca d'interès de les Administracions Públiques pel mercat de l'art, que es sovint tractat com un be de luxe, mes que com un mecanisme fonamental per a sostenir econòmicament la creació, fer possible el gaudi de la cultura, i crear un patrimoni cultural per a les generacions futures.
- La manca en molts cassos de professionalització en el teixit de galeries (ho tractarem en el punt següent).
- Una manca d'interès pel món de l'art per part dels mitjans de comunicació tant públics com privats.
- La manca de vinculació emotiva dels possibles compradors a la creació contemporània del seu propi país.

D'algunes d'aquestes qüestions ja se'n ha parlat en la ponència anterior referida al marc jurídic i d'altres se'n parlarà en endavant, tant en aquesta mateixa ponència com en les que seguiran en els Jornades.

De tot això se'n desprèn la necessitat urgent d'articular –mes aviat caldria dir “fundar”- polítiques educatives, legislatives, administratives, fiscals i econòmiques que permetin situar el sistema de les arts visuals en un context homologable al del nostre entorn, i li permetin sortir de l'actual estat de precarietat.

El cercle viciós de les galeries:

El sector de les galeries d'art podem dir que es troba en un "cercle viciós":

el mercat és petit i les vendes –que han caigut estrepitosament des de 2008- no permeten generar recursos per poder emprendre estratègies locals i internacionals d'envergadura ni comptar amb mes i millors professionals, ni fer accions que reportin un major reconeixement per part del seu propi entorn; en definitiva no poden créixer. Com que no poden créixer, no poden actuar com a estimuladores d'un mercat en hores molt baixes, que per tant es manté petit, en absència d'altres factors que l'impulsin....

Actualment la majoria de galeries mal-viuen, i amb gran vocació i esforç personal algunes segueixen fent exposicions de risc amb resultats pobríssims tot mantenint una costosa presència internacional que és el que les sosté. Naturalment hi ha excepcions, però son molt escasses.

És una situació a la que no s'intueix una sortida a curt termini si no es produeixen canvis que estimulin el sector.

Les galeries d'art son un element crític en el desenvolupament del mercat de l'art i del sistema de l'art en general, i naturalment un factor clau (no l'únic, per suposat) per al sosteniment de la creació.

Bibliografia consultada:

- *"El mercado Español del Art 2014- Fundación Arte y Mecenazgo- Dra. Clare Mc. Andrews.*
- *"Estadística de galeries d'art 2013", Sergi Mosteiro Molina. Gabinet tècnic Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.*

2.1.2. Creació d'una nova Llei de mecenatge,

Isabel Niño, advocada, sòcia i coordinadora de Nial Art Law.

Incentius fiscals a la donació d'obres d'art:

L'actual Llei de Mecenatge és de l'any 2002. En el que segueix ens referirem a aquest text i a certes modificacions que s'han produït sobre alguns dels seus articles a través d'altres Lleis posteriors sobre altres matèries. No ens referirem als successius i frustrats projectes de llei que s'han promès per part dels partits polítics i que no han arribat mai a dur-se a terme.

Cal primer distingir entre el mecenatge i els incentius fiscals: el mecenatge dins l'àmbit de l'art consisteix en la participació social privada en la conservació i l'enriquiment del patrimoni artístic. En canvi els incentius fiscals son les reduccions i exempcions de determinats impostos destinats a aquelles persones que promoguin determinades activitats d'interès social establertes per l'Estat.

Per a entendre'ns, l'incentiu fiscal és un premi als mecenes en forma d'estalvi d'impostos, mentre la Llei de Mecenatge aborda altres qüestions, a més dels incentius fiscals.

El beneficis fiscals vinculats a l'art son molt minsos a Espanya (*i en conseqüència a Catalunya doncs els dos impostos fonamentals: el IRPF i el de Societats son bàsicament de competència estatal. Nota del relator*).

A Espanya la desgravació fiscal en el IRPF per als primers 150€ de donació és del 75% i per a la resta la desgravació és del 30%. Pel que fa a l'impost de societats la desgravació és del 40%. Aquestes desgravacions poden pujar fins a 5 punts si es fan donacions durant 3 anys consecutius a la mateixa entitat per igual o superior import.

Si comparem aquesta legislació amb la dels E.U.A., les desgravacions fiscals arriben fins al 100%, i que s'afegeixen altres incentius addicionals. A més la figura del mecenes té un reconeixement social.

Però no ens podem emmirallar en el que passa als E.U.A per que aquesta normativa seria de molt difícil aplicació a Espanya.

Al Regne Unit, les desgravacions per donació d'art son de fins el 70%.

A França, les desgravacions per a les persones físiques son de fins el 66% i per a les persones jurídiques de fins el 60%, tot i que es pot arribar fins el 90%.

Pel que fa a Itàlia, la desgravació en l'impost de societats és del 100% i en l'impost de la renda de les persones físiques del 19%.

Estem doncs força lluny del nostre entorn....

Totes les normatives europees estableixen límits quantitativs i també limitacions en quant a les entitats que poden ser afavorides per donacions desgravables. Però en la legislació espanyola aquestes limitacions son especialment estrictes.

A banda del que hem dit, hi ha una diferencia important: a Europa els incentius fiscals s'apliquen sobre la base imposable dels impostos mentre a Espanya s'apliquen sobre la quota, una vegada fetes totes les deduccions per altres conceptes, per tant les possibilitats de deducció son substancialment menors.

La mesura correctora a aquesta situació en el cas d'Espanya seria doncs incrementar el percentatge dels incentius fiscals per a donació d'art i fixar-los sobre la base imposable i no sobre la quota.

En aquest sentit la nostra proposta (-realista-) seria que la desgravació fiscal per donació d'art en el IRPF fos del 70% (amb algunes limitacions) i que en el Impost de Societats fos de fins a un 60% (també amb algunes limitacions).

D'altra banda a Espanya nomes es te dret a la deducció fiscal si les donacions es fan a certes entitats establertes en la Llei de forma taxativa.

La solució passaria per augmentar el nombre d'entitats a favor de les quals es podrien fer donacions desgravables , tals com entitats estrangeres que operen a Espanya, o Consorcis com per exemple el MACBA.

També proposem que siguin desgravables les donacions que es facin per contribuir a la realització de projectes d'artistes individuals i de petits emprenedors culturals.

Això actualment s'està aplicant a Navarra a través de la seva llei foral. El Govern Navarrès fa un control dels projectes objecte de donació. Aquestes donacions poden desgravar fins al 80% en l'IRPF i fins el 50% en l'impost sobre societats, molt més del que s'estableix en la Llei estatal de mecenatge.

També la Llei foral navarresa recolza àmpliament el micro-mecenatge, però això no te cabuda el marc estatal.

Reconeixement de la figura del col·leccionista:

Un altre problema es el nul reconeixement d'aquesta figura en la legislació espanyola, a diferència dels E.U.A. i altres països.

L'Estat Francès és conscient de que no te capacitat de conservar tot el patrimoni artístic del país i trasllada aquesta obligació al col·leccionista. Com a contrapartida li dona incentius fiscals i un reconeixement per aquesta labor.

A Espanya, on l'Estat no te tampoc capacitat per a conservar tot el patrimoni artístic, trasllada la obligatorietat al col·leccionista, però li dona uns incentius fiscals molt minsos i cap reconeixement.

La solució que es proposa reconèixer públicament la contribució del col·leccionista a la conservació del patrimoni artístic. El reconeixement del mecenes s'hauria de fer donant-li visibilitat, publicant els seus noms, atorgant premis...

Control per part del donant del destí de la donació d'una obra d'art:

A Espanya el donant no pot condicionar la seva donació desgravable d'una obra d'art al fet que vagi a parar al museu públic on ell vulgui. El destí de l'obra el decideix l'Estat i l'adreça als museus estatals.

Així per exemple el museus públics de Catalunya no son destinataris de donacions d'obres d'art amb desgravació en impostos estatals com l'IRPF o el de societats en la mesura en que no hi ha museus estatals a Catalunya. *(Per tant un donant català no pot aconseguir que una obra donada per ell vagi a parar a un museu de Catalunya. Nota del relator)*

La solució passaria per que es pugui vincular l'afectació del destí de l'obra per a complir la voluntat del donant.

Micro-mecenatge

Aquesta figura no encaixa en el nostre àmbit jurídic actual pel que fa a desgravació. D'altra banda una persona física no pot ser receptora de micro-mecenatge, només els organismes públics o les entitats sense ànim de lucre.

Els ingressos només estan exempts quant el perceptor sigui una entitat sense ànim de lucre, però no si es tracta d'una societat o una persona física. D'altra banda el donant no sempre podrà obtenir incentius fiscals pels imports donats, ja que els requisits i els

percentatges de deducció son diferents en funció de qui sigui el beneficiari, de la forma en que es materialitzi la donació i de quina sigui la C.C.A.A. on es tributi.

La solució seria crear un marc jurídic per al micro-mecenatge que li doni la claredat, estabilitat i coherència que requereix.

(A banda de la desgravació fiscal per donació, que es el tema tractat en aquest capítol, hi ha altres qüestions fiscals que s'han abordat també en ponències anteriors:

A França i a altres països europeus el fet mateix de l'adquisició d'una obra d'art és objecte de desgravació fiscal, tant en IRPF, com en l'impost de societats en el cas de les empreses. Així per exemple a França les obres d'art son amortitzables en l'actiu de les societats, dins uns certs períodes. També a França i en altres Estats europeus la compra particular d'art té un percentatge de desgravació fiscal en l'IRPF.

A banda, es sobradament conegut que Espanya es el país de la U.E. amb una taxa de IVA per a l'art mes alta. Nota del relator.)

2.1.3 Creació del Fons d'Art Contemporani de Catalunya.

Eva Lasunción, Advocat. / Joan A. Maragall, Galeria Trama, President de Art Barcelona.

Art Barcelona ha formulat una proposta al Departament de Cultura adreçada a donar un impuls al conjunt del sistema de l'art a Catalunya. Es tracta de la creació d'un Fons d'Art Contemporani de utilitat pública en el que participaria la iniciativa privada a mes de la pública.

Aquesta proposta, que inclou un esborrany de projecte de Llei que afegeix alguns articles a la legislació de Patrimoni Històric Artístic de Catalunya, per a regular la creació del Fons D'art Contemporani de Catalunya i donar-li la vessant de col·laboració publico privada que es pretén. Està pendent de ser aprovada i en el seu cas endegada des del Departament de Cultura. Es tracta d'una proposta que no suposaria un gran desemborsament de recursos públics, ni canvis radicals en el marc jurídic.

Fons d'Art Contemporani:

A diferencia del que s'està fent per part d'alguns museus i fundacions, el que es planteja és la creació d'un fons, no d'una col·lecció.

Les col·leccions es creen en funció d'uns criteris establerts pels seus titulars, mentre que un fons té un caràcter mes "generalista" i **pretén reunir el millor de la creació contemporània per posar un patrimoni artístic a disposició dels projectes expositius que es vulguin endegar en el futur, i en tot cas per transmetre a les generacions futures el testimoni de la creació del present.**

També el fons té com a finalitat l'estímul a la creació i la dinamització del sector de l'art. En aquest sentit un Fons reforça la cadena del sistema de l'art en el seu conjunt: artistes, galeries, museus i fundacions, crítics i comissaris.

El projecte parteix de la realitat catalana actual respecte al col·leccionisme: no tenim ni la riquesa ni la cultura de la filantropia d'Anglaterra, ni un Estat ric i culte com el de França. Per això la realitat socioeconòmica del país ens fa pensar en la necessitat d'implicar tant a l'àmbit privat com al públic.

Ens veiem doncs en la necessitat de crear una eina adaptada a la nostra realitat, que aprofiti tots els recursos que tenim disponibles actualment, i pugui anar evolucionant o modificant-se, en la mesura en que la realitat i l'evolució dels esdeveniments ho aconsellin.

No consisteix en que el sector privat doni recursos per a que les institucions adquireixin obra, sinó de que sigui el col·leccionista el que esculli, que compri per a ell, dintre d'una determinada estructura de drets i obligacions que s'exposaran.

Motius:

- Es important per a Catalunya tenir a l'abast, de cara a les generacions presents i futures, una representació consistent de la creació contemporània.
- L'entorn econòmic i polític del país fa pensar en la necessitat d'un projecte innovador de col·laboració publico-privada que consisteixi en la creació d'un Fons quina titularitat pugui ser en bona part privada però que tingui una finalitat de servei públic i compti amb la col·laboració de l'Administració, per tal de garantir la seva coherència , valor artístic , estabilitat i difusió pública.
- Es tracta d'endegar una operació visible i exemplar que tingui en compte diferents vessants:
 - Potenciar la utilitat pública del col·leccionisme integrant la titularitat privada de les obres amb la seva disponibilitat per a projectes i exposicions d'interès general.
 - Crear d'un fons inventariat en un catàleg virtual pel Departament de Cultura i disponible per a exposicions, sense generar despeses d'emmagatzemament o conservació. Un Fons del que puguin servir-se comissaris, museus, fundacions i centres d'art, que actualment tenen dificultats per localitzar obres significatives de la creació contemporània.
 - Donar reconeixement social de la labor de mecenatge que això suposa.
 - Estimular el col·leccionisme corporatiu.
 - Fomentar la continuïtat del col·leccionisme.
 - Fomentar la implicació personal del comprador en l'elecció de les peces. El sector públic, pel que fa al Fons, hauria d'actuar com a estimulador, assessor, i validador en el seu cas de l'elecció del col·leccionista privat; no substituir-lo, doncs un dels objectius es precisament crear col·leccionisme.
 - Garantir, tant al col·leccionista comprador com a la societat, la qualitat i l'interès de l'obra adquirida amb destí al fons, garantia que ve de la

intervenció d'experts en art contemporani vinculats a la Junta de Qualificació, i que es plasma en la incorporació de l'obra a l'inventari del Patrimoni Històric Artístic de Catalunya.

- Donar el millor tractament fiscal possible en cada moment a l'adquisició d'obres amb destí al Fons.
- Crear un òrgan, ja sigui directament gestionat per l'Administració o a través de d'una entitat col·laboradora, que s'encarregui de l'ampliació i gestió del Fons.
- Dinamitzar el mercat focalitzant l'acció sobre els artistes que estan creant a Catalunya i sobre les galeries d'art radicades a Catalunya, a partir d'un conjunt d'adquisicions anuals garantides per les institucions, empreses i persones adherides al fons.
- Que en el primer any de funcionament del Fons s'arribin a fer adquisicions per mínim de 300.000€, per arribar en anys successius fins a 1.000.000€ anuals.
- Que el fons comenci a operar en el 2016.

Incorporació de l'art contemporani a la normativa de patrimoni:

La legislació estatal sobre patrimoni artístic ha tendit a deixar en segon terme l'art contemporani centrant-se en la mera conservació del que és històric. L'actual normativa catalana s'ha limitat a transposar l'estatal en aquest sentit.

El projecte que presentem suposaria la inclusió específica de l'art contemporani a la nostra normativa de patrimoni per preveure els mecanismes de creació d'aquest Fons, així com determinades mesures d'estímul fiscal en relació al mateix, **convertint a Catalunya en pionera a l'Estat en aquest àmbit legislatiu.**

Es tractaria de fer una actualització de la normativa sobre el Patrimoni Cultural de Catalunya, en relació a la creació del Fons d'Art Contemporani de Catalunya per tal que la gestió d'aquest Fons es faci a través de figures i organismes públics que estan actualment en funcionament. D'aquesta manera, **sense necessitat de realitzar grans innovacions a nivell jurídic o administratiu , es podria materialitzar un avanç inèdit a l'Estat espanyol cap a una concepció molt més dinàmica del Patrimoni.**

El Fons:

És un fons patrimonial format per art creat a Catalunya des 1980 fins al moment en que es faci l'adquisició o l'encàrrec de producció de l'obra.

El fons reunirà "virtualment" obres propietat tant d'institucions públiques com de fundacions i entitats privades, particulars i empreses, que estaran en poder dels seus propietaris.

El Departament de Cultura es la peça institucional bàsica del projecte, i serà qui promourà la creació del Fons, i qui el gestioni en els àmbits i en la forma que mes endavant es diran.

Obres que podran formar part del Fons:

El Fons estarà format per obres que escullin i adquireixin les institucions, entitats, empreses o persones que s'hagin compromès prèviament, mitjançant un Acord de Col·laboració amb el Departament de Cultura, a fer un determinat volum mínim anual d'adquisició.

A títol orientatiu es suggereix situar els mínims en: 20.000€ anuals per a institucions i empreses i 6.000€ anuals per a persones físiques.

Tota obra del Fons haurà de ser creada a Catalunya, haver estat ser comprada pel seu actual propietari, en el marc de l'Acord de Col·laboració abans esmentat, a una galeria d'art establerta a Catalunya que l'adquireixi o l'hagi adquirida directament del seu creador.

Les obres del Fons hauran d'haver estat prèviament acceptades per la Comissió Assessora de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació del Patrimoni Cultural de Catalunya, creada específicament en virtut de la modificació del marc normatiu que es proposa. Les obres acceptades s'inscriuran a mes en el Inventari de Patrimoni Cultural de la Generalitat, en una secció especial creada per al Fons, i amb el beneficis fiscals i les conseqüències de tipus jurídic que es deriven d'aquesta inscripció. És adir que les obres que formin part del Fons tindran el reconeixement d'un sistema públic i intel·lectual, de caràcter permanent, pel que fa a la seva qualitat, que estarà certificada per les autoritats de Patrimoni Artístic, i constaran en un catàleg públic, el que els hi atorga un valor superior. En aquest sentit, es tractaria alhora d'estimular i de millorar la qualitat del nostre col·leccionisme, donat que no tot el que actualment s'adquireix té el nivell desitjable de compromís amb la creació contemporània de qualitat del país.

Comissió assessora:

El Departament de Cultura nomenarà una Comissió Assessora de la Junta de Qualificació Valoració i Exportació del Patrimoni Cultural de Catalunya que serà qui determinarà si una obra en concret pot ser incorporada al Fons d'Art Contemporani de Catalunya.

Els criteris de la Comissió Assessora es basaran tant en la trajectòria de l'artista, com en la qualitat de l'obra i també en la seva idoneïtat per a incorporar-se al Fons.

L'esmentada Comissió Assessora serà nomenada pel Conseller de Cultura i estarà formada per experts especialitzats en art contemporani. Els nomenaments seran per quatre anys.

La Comissió Assessora exercirà de fet una labor d'assessorament a les entitats i persones que hagin signat l'Acord de Col·laboració amb el Departament de Cultura al que ens hem referit anteriorment. Aquest assessorament es concretarà en l'emissió d'un informe previ d'elegibilitat per part de la Comissió assessora, adreçat al partícip. Cal recalcar que és als

partícijs –institucions, entitats, empreses i persones- a qui correspon la iniciativa i l'elecció de les obres.

Gestió del Fons:

Hi haurà un servei del Departament de Cultura o de l'entitat col·laboradora que determini el Departament de Cultura que gestionarà el Fons. La seva missió serà:

- Promoure la col·laboració d'institucions, empreses, entitats i particulars, per a adquirir obres destinades al Fons.
- Traslladar als qui desitgin adquirir obres per incorporar-les al Fons els criteris de la Comissió Assessora pel que fa a obres d'interès.
- Mantenir al dia i difondre el Catàleg del Fons.
- Gestionar la difusió del Fons per tots els mitjans al seu abast.
- Gestionar les sol·licituds de préstec que s'adrecin al Fons per part de Museus, i entitats dedicades a la promoció i la difusió de l'art contemporani.

Es preveu l'organització anual d'una exposició en un museu o espai públic, que estigui formada per obres que en el darrer any s'hagin incorporat al Fons.

Propietat de les obres:

Les obres romandran en mans dels seus propietaris, que seran també responsables de llur conservació. Es demanarà als propietaris que siguin institucions, entitats o empreses que, en la mida del possible tinguin les obres en exhibició (no necessàriament pública) en les seves dependències.

Avantatges pels propietaris:

El Departament de Cultura, per si mateix o mitjançant l'entitat que designi (en endavant la Òrgan Gestor) donarà a conèixer públicament a través de suports de difusió de tota mena els noms o les marques dels col·laboradors del Fons. En aquest sentit es podran promoure Convenis específics de col·laboració per a la difusió, complementaris als anteriorment esmentats, amb les institucions entitats i persones propietàries d'obres que formen part del Fons, amb les corresponents avantatges fiscals.

En tots els suports de difusió del Fons i en les exposicions on es presti obra es farà constar de forma visible la col·laboració de les institucions, entitats, empreses i persones propietàries de les obres.

L'Òrgan Gestor crearà i mantindrà un catàleg en xarxa d'aquest fons, que posarà en valor les obres, les contextualitzarà i en donarà difusió.

El Departament de Cultura promourà el acord de Govern per a l'obtenció de les màximes avantatges fiscals possibles, dins el marc normatiu de la Generalitat, per a l'adquisició d'obres amb destí al Fons.

El propietari d'una obra que formi part del Fons, rebrà Departament de Cultura un certificat acreditatiu de que l'obra pertany al Fons.

Obligacions dels propietaris:

Els propietaris estaran obligats a mantenir les obres en la seva propietat durant un mínim de cinc anys. Passats els primers cinc anys, si el propietari partícip vol vendre l'obra l'haurà d'oferir prèviament al Departament de Cultura, que tindrà dret de tanteig i retracte. En cas de que el Departament no desitgi exercir aquest dret el podrà fer extensiu als restants partícips del Fons dins un termini determinat. Si finalment l'obra no fos adquirida en funció d'aquest dret de tanteig, sortirà del Fons. No obstant el venedor haurà d'informar al Departament de Cultura de qui es el nou propietari.

El fet que una obra pertanyi al fons no significarà majors limitacions a l'exportació que les que en cada moment determini la legislació general.

Les obres del Fons estaran a disposició de l'Òrgan Gestor, per a ser prestades per a un mínim de dues exposicions temporals al any, amb una durada total dels préstecs de cinc mesos anuals com a mínim. Es tractarà en tot cas d'exposicions organitzades per les administracions públiques o per museus i entitats dedicades a la promoció i difusió de l'art contemporani, tant d'aquí com de fora, i tant públiques com privades. Els propietaris prestaran les obres sempre que ho demani la Òrgan Gestor i dins les limitacions anteriorment esmentades.

Avantatges fiscals:

Estan òbviament limitades per la capacitat normativa actual de la Generalitat.

Pel que fa al IRPF la Generalitat només pot actuar en el tram autonòmic, en el que es proposa una deducció entre el 15 i el 20% als compradors d'obres amb destí al Fons pel sol fet de l'adquisició.

Pel que fa a l'impost sobre societats el marge d'actuació de la Generalitat es menor, i només seria possible aplicar els beneficis previstos en la llei estatal de mecenatge a les aportacions dels partícips del Fons a una entitat sense ànim de lucre que s'encarregués de la gestió del Fons.

En quant a l'impost sobre el patrimoni i a l'impost sobre successions i donacions, aquests de competència autonòmica, les obres adquirides amb destí al fons, en la mesura en que estarien inscrites en l'Inventari de bens del Patrimoni Històric Artístic, quedarien exemptes de l'impost sobre el patrimoni, i tindrien bonificacions en l'impost sobre successions i donacions.

2. 2. Crear patrimoni públic.

La patrimonialització d'art a Catalunya correspon a la Generalitat, sense oblidar les possibilitats que té l'Estat, tant directament com a través de les institucions o consorcis en les que participa.

Primer parlarem de l'estat de la qüestió de la patrimonialització pública d'art a Catalunya. A continuació veurem fins a quin punt aquest és un tema fonamental per als artistes contemporanis. Després compararem les polítiques d'adquisició a Espanya i Catalunya

amb les d'altres països del nostre entorn i proposarem algunes mesures correctores. Finalment ens preguntarem: ¿com cal patrimonialitzar?

2.2.1. Estat de la qüestió: Les adquisicions públiques a Catalunya:

Ramon Sicart. Galeria Ramon Sicart, membre de Art Barcelona.

La Generalitat, te cinc vies per a patrimonialitzar art:

- Les adquisicions amb càrrec al pressupost
- Les donacions de particulars, empreses o entitats.
- Les dacions de particulars, empreses o entitats.
- Els llegats de particulars
- L'aplicació de fons provinents de 1,5% cultural.

Adquisicions de la Generalitat:

S'està elaborant per part del Departament de Cultura un projecte de política d'adquisició d'art, basat en el criteri d'omplir els buits que hi ha en el nostre patrimoni públic i atendre les peticions que arribin dels museus públics.

En l'any 2015 la Generalitat ha adquirit mes patrimoni artístic que en els immediatament anteriors, exercint el dret de tempteig sobre peces sortides a subhasta, i també responent a peticions d'adquisició provinents del MNAC i del Museu de Lleida.

El Departament de Cultura, des de 1983 ha adquirit per compra directa 2.603 obres. Totes elles , amb excepció de 3 son obres del segle XX o anteriors, i varen ser adquirides per 2.871.540€. La compra mes important és la col·lecció Riera, adquirida el 1994 per 2.103.540€.

Durant els darrers cinc anys s'han adquirit per part del Departament obres per un valor total de 537.000€, a les que caldria sumar l'adquisició del fons del Diari Avui per 177.000€. Les obres adquirides en subhasta totalitzen 350.000€ i han estat dipositades a diferents museus de Catalunya.

Adquisicions de l'Estat:

Les compres que fa el Ministerio de Cultura es basen principalment en dos fonts de recursos: el 1,5% cultural, i la recaptació per taxes d'exportació d'obres artístiques.

L'aplicació de recursos no esta "territorialitzada" en funció de la Comunitat autònoma d'origen dels mateixos (aquella on s'hagi fet la inversió que genera el 1,5%, o aquella que hagi fet les exportacions que han generat la taxa) ni en de cap altre criteri.

La taxa per exportació d'obres d'art, a diferencia del 1,5% cultural es destina íntegrament a adquisicions. Catalunya aporta un 30% de de la recaudació estatal per aquesta taxa. Cal dir que les obres que adquireix el Ministerio van destinades a als Museos Estatales dels que no n'hi ha cap a Catalunya.

De fet l'Estat no ha fet cap adquisició amb destí a cap museu de Catalunya.

Cal recordar a més que en l'exercici del dret de tempteig i retracte, quant hi ha duplicitat d'interès per part de la Generalitat i de l'Estat, té preferència l'Estat, que a més qui sol oferir a una xifra més alta. Quant finalment és l'Estat qui adquireix la peça, aquesta va a parar a un museu estatal.

Donacions a la Generalitat o als museus públics de Catalunya:

Poden desgravar només en els impostos transferits a Generalitat: Successions, Donacions, Transmissions Patrimonials i Patrimoni. Les donacions fetes a la Generalitat van a parar a la pròpia institució que normalment els destina als museus públics de Catalunya. El potencial donant es qui ho sol·licita al Departament d'Economia, qui consulta al Departament de Cultura i aquest als museus. L'aprovació es discrecional, i s'està restringint molt en els darrers anys, tant per part de la Generalitat com de l'Estat.

Es produeixen molt poques donacions a Catalunya doncs el retorn fiscal es molt baix ja que no poden desgravar en el les dos impostos principals el IRPF i el de societats.

No s'ha endegat una via tècnicament possible, tot i que limitada, que seria la desgravació en el tram autonòmic del IRPF.

Com ja s'ha dit, un potencial donant català que vulgui desgravar en IRPF i Societats no pot posar per condició que l'obra vagi a un museu de Catalunya, doncs el seu destí serà un museu estatal.

Hi ha una figura que s'utilitza en alguns casos que es fer un dipòsit d'una obra a un museu públic i tractar de convertir-la en donació al cap d'un termini de cinc anys. Però el museu que rep la peça ho ha de tramitar, cas per cas, amb l'Administració estatal.

El Departament de Cultura ha rebut en els darrers cinc anys dues donacions d'un total de 240 obres per un valor de 74.290€

Donacions a l'Estat o als museus estatals

Poden desgravar en els dos impostos fonamentals que signifiquen el gran volum de la recaudació tributaria: el IRPF i l'Impost de Societats. Les donacions fetes a l'Estat van a parar a als museus estatals i per tant a cap museu a Catalunya.

Son donacions que es sol·liciten al Ministerio de Economia que consulta al de Cultura i aquesta als museus estatals . L'aprovació també es discrecional.

Dacions i llegats:

Igual que en les donacions, les dacions que pot gestionar la Generalitat son exclusivament en pagament dels impostos transferits: Successions, Donacions, Transmissions Patrimonials i Patrimoni. El tràmit es igual que en les donacions i les limitacions també. El Departament de cultura ha rebut en els darrers 5 anys 46 obres en conceptes de dació, 10 de les quals son de la segona meitat del SXX, per un import de 1.741.396€.

El 1,5% cultural de l'Estat:

L'Estat dedica per llei un 1,5% de tota obra pública escomesa per ell mateix o pels seus concessionaris a la restauració i enriquiment del patrimoni artístic. Aquests fons van destinats en la seva immensa major part a restauracions.

Amb aquest 1,5% el Ministerio de Cultura convoca un concurs anual d'àmbit estatal per a l'atorgament de subvencions a projectes de restauració i adquisició de patrimoni artístic. El Departament de Cultura tracta des de fa dècades sense èxit de que s'apliqui en la distribució el criteri territorial de la Comunitat Autònoma on s'ha produït la inversió en obra pública.

El 1,5% cultural de la Generalitat:

L'aplicació per part de la Generalitat del 1,5% de les seves inversions en obra pública a patrimoni artístic s'ha fet fins ara a restauracions i a vegades a projectes força distants del concepte de patrimoni artístic. No generen el 1,5% les inversions dels ajuntaments ni les inversions finalistes (una escola o un hospital per exemple). Sovint l'aplicació que es fa d'aquests recursos neix d'un pacte entre la Generalitat i l'Ajuntament afectat per l'obra pública en qüestió.

La Generalitat no te centralitzada en el Departament de Cultura la gestió del 1,5% cultural, tal com caldria. Altres Departaments apliquen el 1,5% autònomament.

No hi ha una política que estableixi prioritats ni criteris en aquesta qüestió.

Actualment el Departament de Cultura esta elaborant un projecte que, si s'arriba a aplicar, centralitzarà en els seus serveis l'aplicació del 1,5%, establirà criteris de prioritat i suposarà destinar el 25% de la recaudació de la Generalitat a l'adquisició de patrimoni.

Conclusions:

- La captació de recursos per a la adquisició de patrimoni artístic està a Espanya clarament centralitzada, tant com ho esta el destí de les obres adquirides.
- La Generalitat te un marc mot estret d'actuació, centrat en desgravacions sobre impostos menors.
- La Generalitat infrautilitza i no gestiona adequadament les seves possibilitats d'adquirir patrimoni artístic.
- No hi ha el nombre de peticions d'adquisició de patrimoni adreçades a la Generalitat que caldria esperar, possiblement per que per la inèrcia i les limitacions existents, ja no s'hi compta.
- L'Estat no adquireix art amb destí als museus de Catalunya.
- La Generalitat no ha adquirit una sola peça d'art contemporani des de l'any 2003 i molt poc d'art en general.

Millores que es proposen:

- Territorialització de les adquisicions del Ministerio en funció de la Comunitat Autònoma on s'origina la captació de recursos, tant del 1,5% cultural com de la taxa d'exportació d'obres d'art.
- Que els museus públics de Catalunya (en alguns dels quals l'Estat hi té participació) rebin part del patrimoni artístic que l'Estat adquireixi per donacions i altres figures legals. *(En aquest sentit caldria establir un mecanisme per el qual els museus públics catalans paguessin gestionar amb els Ministerios de Cultura i Hacienda, la incorporació de d'obres d'art per donacions, dacions i llegats deduïbles de l'IRPF i l'impost de societats. Nota del R.)*
- *Recuperar el servei d'adquisicions del Departament de Cultura, amb un pressupost propi, com havia existit des de 1983 fins a fins el 2005 (Nota del relator)*
- Centralització de la gestió del 1,5% cultural de la Generalitat per part del Departament de Cultura.
- Que el Departament apliqui un programa de prioritats per al destí de 1,5% cultural en el que un 25% es dediqui a adquisició d'art contemporani a fi de:
 - Donar recolzament als creadors.
 - Donar exemple, com a prescriptor de cara al col·leccionisme privat
 - Activar el mercat de l'art.
- Endegar la possibilitat de deducció del tram autonòmic de l'IRPF per adquisicions d'art i també per donacions.

2.2.2 Els artistes i la creació de patrimoni públic

Rosa Brugat, Artista visual. Membre de la AAVC .

Ser artista visual avui a Catalunya es molt difícil, i ser una dona artista encara mes.

Es difícil per que no hi ha un sistema d'ajuts com el que tenen altres països del nostre entorn europeu, i per que el mercat de l'art es molt escàs i poc actiu.

Molts artistes s'han quedat en el camí per causa de la precarietat de les polítiques públiques de l'art.

La desaparició en el 2005 del fons per a adquisicions d'art de la Generalitat, i de la partida pressupostaria que el dotava anualment des de 1983, va suposar un factor de des-protecció per als artistes catalans, fet que és especialment greu en un país on hi ha molt poc col·leccionisme d'art contemporani. *(I el poc que hi ha sovint se'l indueix per part d'alguns sectors a centrar-se en l'àmbit internacional, en detriment de l'aposta pels bons creadors contemporanis de l'entorn de proximitat. Nota del relator).*

Hi ha a mes una manca d'informació sobre les polítiques d'adquisició dels museus.

Es produeixen algunes disfuncions en l'Administració que son difícils de comprendre, com per exemple quant aquesta contribueix a finançar la producció d'obres però no les canalitza després cap a la patrimonialització pública.

S'han esmentat anteriorment algunes referències internacionals en el camp de l'actuació pública. A tall d'exemple caldria recordar el cas de la Serpentine Gallery, fundada el 1970 que crea un pavelló efímer cada any a Hyde Park, dissenyat per arquitectes de prestigi que canvien cada any, i rep 750.000 visitants, amb entrada gratuïta. La financen el Consell de les Arts de la Gran Bretanya i la City of Westminster en un 18%, mentre que 4,7 milions de Euros anuals provenen d'aportacions d'empreses i benefactors. Contribueix a dotar de patrimoni a museus importants del Regne Unit i fomenta la itinerància internacional d'algunes de les obres que exposa....

Del model francès en parlarà mes endavant Pilar Parcerisas.

En un altre ordre de coses he dit que ser artista dona encara es mes complicat, i això es posa en evidència en el **desequilibri de gèneres pel que fa a la presència d'artistes en els nostres museus**: segons un estudi de MAP del 2010, la presència d'obres d'artistes femenines en museus a Espanya es situa entre un 5 i un 10%, i on menys esta representat el gènere femení a Espanya és en el Reina Sofia i en MACBA. Al Regne Unit es va fer un estudi per part de la Tate Gallery per a equiparar obres dels dos gèneres. A Suècia, també en el 2005, el director de la Moderna Museum de Stockholm va obrir una subscripció per a completar l'altra meitat de les avantguardes...

A Barcelona, fent memòria, tenim grans artistes oblidades com per exemple Lluïsa Vidal, de qui tot just ara trobem alguna peça penjada al MNAC, quant va ser una artista clau del nostre modernisme. Una altra artista oblidada es Remedios Varo, que va fer una part important de la seva trajectòria artística a Barcelona i va ser impulsora del surrealisme.

La directora de l'espai Francesca Bonnemaison de la Diputació de Barcelona ha proposat donar visibilitat a obres d'artistes femenines que hi ha en els fons dels museus.

Conclusions:

- A mes de dur a terme la proposta d'art Barcelona que s'ha exposat anteriorment, cal endegar una política pública d'adquisicions activa i transparent. Destinar fons públics a l'adquisició d'art és imprescindible, especialment de cara als llenguatges menys convencionals, que son els que estan mes en perill: l'art d'investigació, el performatiu, el vídeo-art, els projectes en procés...
- Els fons de les fundacions, museus i col·leccions d'interès nacional o comarcal haurien de tenir una connexió virtual que fes mes visibles les seves obres, moltes vegades dipositades en magatzems. Una base dades digitalitzada, permetria organitzar exposicions i estalviar despeses.
- Difícilment s'evitaran els grans buits que hi ha en les col·leccions de museus i fundacions si no hi ha una política d'adquisició d'obra dels artistes de l'entorn de

proximitat, ja siguin materialitzades o en procés. Caldria un replantejar, des del moment actual, el concepte de museu i les seves funcions.

- Un dels objectius de les polítiques públiques d'adquisició hauria de ser cuidar dels artistes de cada moment, com passa en el països del nostre entorn.

Dues preguntes a dos membres d'aquesta ponència:

Una adreçada a Javier Peñafiel: ¿creus que l'escassa presència d'artistes femenines en els museus te a veure amb un cert "masclisme" en la presa de decisions en matèria d'art?

Una altra adreçada a Pilar Parcerisas: ¿creus que hi ha polítiques d'igualtat que s'apliquin als artistes independentment de si son del territori o de la capital?

2.2.3 Polítiques d'adquisició públiques a Catalunya, comparació internacional, i mesures que caldria prendre:

Pilar Parcerisas. Crítica d'art, curadora d'exposicions. Membre del plenari del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts, CONCA

Des del CONCA vàrem fer un informe l'any 2011 que va aportar moltes dades, especialment pel que fa als models anglès i francès de patrimonialització pública, i no només a nivell administratiu sinó també de fiscalitat. La redacció d'aquest estudi també va servir per fer una revisió d'on érem en el tema de patrimonialització d'art als inicis de la Generalitat, què teníem, on som ara i cap on caldria anar.

Cal diferenciar la patrimonialització d'art contemporani de la d'art modern.

(i en general de la resta de l'art n. del R.)

La política de patrimonialització d'art contemporani no consisteix en una suma de compres d'objectes artístics. És una qüestió absolutament lligada a unes polítiques d'arts visuals: a la creació, la producció, la difusió, la internacionalització i, finalment, a l'adquisició d'obres d'art contemporani.

Si a Catalunya no tenim un model cultural clar encara menys el tindrem en política d'arts visuals. És en aquest àmbit on ha quedat més manifesta la manca d'un model de política cultural.

La dispersió que actualment tenen les competències i la gestió de les arts visuals dins el Departament de Cultura de la Generalitat és brutal: esta distribuïda en tres o quatre Direccions Generals; no hi ha un únic interlocutor, un sol operador que tracti el tema de les arts visuals des del punt de vista de l'art contemporani a Catalunya.

Pel que fa a la col·laboració de l'àmbit privat, està clar que no hi ha a Catalunya una tradició d'acció filantròpica com té Anglaterra. Tampoc no hi ha incentius fiscals, perquè els desequilibris en competències fiscals entre la Generalitat i l'Estat Espanyol són els que són. Tampoc tenim una legislació sobre mecenatge acceptable. D'això es deriven les

xifres i els percentatges que han anat sortint en aquesta ponència i també el laberint jurídic en que estem immersos. En fi, tenim un panorama molt complicat.

Però també esta clar que **teníem a casa nostra l'embrió d'un model semblant al francès i ens el vàrem carregar: l'any 1982 es va crear un Servei d'Arts Plàstiques dins de la Direcció General de Patrimoni del Departament de Cultura**, essent Conseller el Sr. Max Cahner. Després, el Servei va anar a la Direcció General de Difusió Cultural i **en els anys 2003-2006, amb el primer Tripartit, va desaparèixer el fons l'any 2005**. Actualment les Arts Visuals estan en una Direcció General que tracta de les Indústries Culturals i, per tant, molt allunyades de la realitat del sector. *(Fins i tot dins mateix d'aquesta Direcció General les competències en arts visuals estan dividides en diferents àmbits, cadascun dels quals aborda una part de la realitat, compartint-la sovint amb la mateixa parcel·la d'altres àmbits de la cultura. Nota del relator).*

No hi ha, per tant, un tractament integral de les polítiques de les arts visuals.

Perquè la política de l'art contemporani pugui tenir unes vies d'actuació eficaç vinculades a la creació, la difusió, la internacionalització i l'adquisició, **caldría un re-agrupament de les competències en un sol operador específic per a les arts visuals. Tot el que puguem fer sobre arts visuals quedarà en res si no existeix aquest operador vàlid, únic, integral.**

Mentre el Servei d'Arts plàstiques va existir, aquest tenia una partida pressupostària destinada a la creació d'un fons d'art, i també altres per a exposicions, difusió, beques de creació, galeries...etc... Ara, les galeries tenen un tractament, els ajuts als artistes van a parar a un sac de subvencions, del que fa feredat veure a què s'han atorgat aquest any perquè la majoria té poc a veure amb les arts visuals (festivals interdisciplinaris de no se sap ben be què...etc). Està tot molt des-configurat i metamorfosat.

Amb la desaparició del Servei d'Arts Plàstiques va desaparèixer també la partida destinada a adquisicions, que no era molt important, però que permetia fer algunes compres.

Actualment aquesta funció esta delegada al MACBA. Però el MACBA no ha complert amb la seva responsabilitat respecte a l'art del país, ni a través d'adquisicions públiques ni tampoc amb les exposicions que ha fet i que no han legitimat ni consolidat a molts artistes del país, com haurien pogut fer i se'ls demanava. *(De fet però el MACBA com a museu públic fa anys que no compra. Per tant el MACBA no ha exercit aquesta funció que se li va delegar, possiblement perquè, donat que la dita delegació no anava acompanyada dels fons pressupostaris específics corresponents, tampoc ha tingut recursos per a fer-ho. L'única compra que es fa en relació al MACBA és la que fa la Fundació Privada del MACBA sota les indicacions dels òrgans de govern del museu, i és la Fundació la que es propietària de les obres adquirides, que diposita al Museu. Per tant, amb una mena de joc de màgia, ha desaparegut la compra pública d'art contemporani a Catalunya des del 2005. Nota del relator).*

Al cap de 10 anys la manca d'una política d'adquisicions regular i estable s'ha fet molt palesa.

Els models francès i anglès:

El model anglès es basa en una tradició filantròpica molt important: a part dels museus que reben partides molt destacades del Ministeri de Cultura hi ha la Fundació de la Loteria Nacional que aporta molts recursos per adquisicions, i també les *Charities* que busquen recursos privats per a compres, com per exemple *The Art Found*, que subministra molta de l'obra que adquireix anualment la Tate.

Hem de ser conscients que això aquí no ho tenim, nosaltres només podríem anar una mica més enllà en les desgravacions per donacions sobre determinats trams del IRPF, cosa que el Departament d'Economia de la Generalitat no explota prou...!!!!

Es difícil que Catalunya pugui seguir el model anglès, perquè no tenim ni la tradició filantròpica privada ni els recursos de l'Estat que ells tenen.

A França el Centre Nacional d'Arts Plàstiques diferencia molt bé la gestió del patrimoni artístic en general de l'adquisició d'art contemporani. El que no es art contemporani depèn del la Direcció dels Museus de França i de la Direcció General de Patrimoni.

Pel que fa al contemporani, la política d'adquisicions està integrada al Centre Nacional d'Arts Plàstiques en el que s'hi adscriu la Delegació d'Arts Plàstiques (que correspondria al desaparegut Servei d'Arts Plàstiques de la Generalitat) i on s'integra també el FNAC (Fons Nacional d'Art Contemporani).

A França, es diferencia el que són les col·leccions del que és el Fons: pel que fa a adquisicions dels museus, fins fa no gaires anys depenien del Fons Estatal, fins que el Centre Pompidou i altres museus varen poder tenir partides pròpies per a comprar.

El Fons segueix fent la seva funció, al marge de les adquisicions dels museus. Cada museu constitueix la seva col·lecció, mentre que el FNAC té la funció molt concreta d'estar vinculat a la realitat canviant de la creació. Els museus poden fer-li peticions quant no poden cobrir les seves necessitats amb els propis recursos. Els àmbits que tracta el FNAC són les arts visuals, el disseny, la fotografia, i les arts decoratives.... En canvi nosaltres no tenim un Fons Nacional d'Art i hem creat un Fons Nacional de Fotografia....!!!!

El Centre Nacional d'Arts Plàstiques francès, creat el 1982, i reformat el 2002, té actualment un important fons de pintura, fotografia, instal·lacions, multimèdia ... etc... i és un organisme públic que depèn del Ministeri de Cultura. És l'operador de l'Estat en l'àmbit de la patrimonialització d'art contemporani. Intervé en el col·leccionisme públic per compte de l'Estat i n'assegura la custòdia, la gestió, i la difusió de les obres adquirides, que resten inscrites al Registre de Patrimoni Artístic. També s'ocupa dels encàrrecs públics nacionals o internacionals (per exemple la participació en biennals com la de Venècia). Aquest organisme també sosté la recerca i la innovació artístiques, atorga beques i ajudes financeres al professionals de l'art contemporani, galeries, editors, restauradors i crítics d'art. Tanmateix comparteix amb altres socis públics (museus, centres d'art, i Fons Regionals d'Art Contemporani (FRAC), així com amb socis privats, empreses, fundacions i editors) la iniciativa d'organitzar exposicions a França o a l'estranger i publicar treballs sobre l'art del moment.

El Centre Nacional d'Arts Plàstiques francès gestiona els Fons de l'Estat en Art Contemporani, incloses les compres i encàrrecs als artistes vius que l'Estat ha vingut fent els últims 200 anys. És fruit de l'educació artística posterior a la Revolució Francesa, destinada tant als ciutadans com a exercir una certa política social respecte dels artistes en moments de dificultat, i encoratjar-los no només econòmicament. En aquest sentit, fa una mirada atenta sobre el que està passant en l'art contemporani, visitant tallers etc... Exerceix una visió prospectiva de l'art amb una mirada especial vers els joves creadors francesos o residents a França (que constitueixen un terç de les seves compres) i els acompanya fins que ja han assolit un nivell de cotització en què es considera que ja són els museus els que els haurien de comprar obra. També compra conjunts coherents d'obres d'un mateix artista per tal de posar en evidència la seva evolució, o conjunts pertanyents a un moviment artístic concret o a una disciplina específica. També està atent a la creació internacional i darrerament s'ha obert a l'adquisició d'obres d'artistes d'altres nacionalitats.

Les comissions de compres que té el Centre estan formades per 5 membres pertanyents a l'administració i 9 personalitats independents, experts, artistes, crítics i col·leccionistes... El seu pressupost anual és de 3 milions d'euros i compta amb un pressupost a banda per a comandes públiques a artistes de fins a 1.269.000€, que a vegades es complementa amb les aportacions que fan altres agents regionals.

Les galeries i els artistes poden presentar propostes d'adquisició al FNAC en les convocatòries específiques que fa cada any.

Tornem a Catalunya:

Cal reagrupar competències i polítiques d'arts visuals dins mateix del Departament de Cultura i crear un fons per a adquisicions (*El Servei d'Arts Plàstiques, abans de la seva desaparició el 2005, havia arribat a dotar en algun any mes d'un milió d'euros a la compra d'art. Nota del relator*). Si es poden comprar actualment arxius per 200.000€ també es pot obrir una partida en un Fons d'Art o un Servei d'Arts Plàstiques.

Cal una revisió a fons de la política cultural en arts plàstiques, una política que avui posa al MACBA en el cim d'una piràmide on a sota no hi ha res.

El que hi ha són quatre subvencions a artistes..., el que fan les galeries a les fires d'art..., i una xarxa d'arts visuals que es la xarxa de l'administració de les misèries.

Per contra, caldria un operador públic de les arts visuals que articulés les polítiques, els centres, el territori i, en general, el món canviant de les arts visuals amb un procés de patrimonialització.

Cal anar alerta a lligar el Fons Nacional d'Art Contemporani amb Patrimoni per que el risc es que s'acabin comprant arquetes gòtiques i monedes en subhasta, que és el que ha passat aquest any.

Cal diferenciar clarament la patrimonialització de l'art contemporani del seu vincle amb processos de creació i producció. S'han pagat (poc) alguns projectes de producció que ni s'han comercialitzat a nivell privat ni s'han patrimonialitzat a nivell

públic. A vegades no cal fer-ho immediatament i es millor deixar passar cert temps i assumir-ne el risc de no patrimonialitzar-ho de seguida.

L'essencial és crear una partida pública per compres de Art Contemporani, que es podria complementar amb un instrument privat que captés fons i que cultivés la filantropia en certs àmbits socials, oferint una experiència en art.

Cal recordar que la conclusió d'alguns informes del CoNCA sobre el mecenatge és que no són els incentius fiscals el que crida al sector privat a participar en una compra d'art, sinó que és la millora del coneixement de l'art per part del donant, que pot viure una experiència sensible i de participació.

Caldria doncs un instrument tipus "fundació" del que l'administració també en formés part. Recentment s'ha creat la Fundació Catalunya Cultura, però està més orientada cap al talent i la innovació. En tot cas, caldria arribar a un maridatge públic/privat. La proposta és restablir el Servei d'Arts Plàstiques i desenvolupar-lo seguint el model francès, posant-li a mes una crossa de naturalesa privada que complementés la manca de pressupost públic i que tingués la suficient autonomia i col·laboració del sector.

També el sector, els artistes, les galeries, els crítics s'han de preguntar si ja estan bé com està..., ja que sembla que ningú s'ho pregunta. ¿Estan d'acord les galeries amb el que se'ls hi dóna per fires, els artistes amb el que se'ls dóna per a subvencions i beques (no només els imports sinó també el sistema), els crítics estan d'acord amb que se'ls pagui 60 € per anar a una comissió on cal revisar un munt d'expedients?

Si estem parlant d'estructures d'Estat, en arts visuals, el més calent és a l'aigüera...i hem perdut el poc que teníem...!!!

2.2.4. Patrimonialitzar be:

Javier Peñafiel, artista visual. Membre de AAVC.

(traduït del castellà)

S'han dit moltes coses amb les que podríem treballar, però voldria, des de la meua experiència d'artista, aportar algunes coses:

La idea de patrimoni ha anat canviant moltíssim. Hem perdut tant de temps que la idea de patrimoni ja ha mutat cap a una altra banda, des de la que ens podíem fer una bona autocrítica .

En l'any 2000 una obra meua va passar a formar part de la col·lecció de la Fundació La Caixa. En aquell moment jo no tenia galeria a Barcelona i això va sorprendre molt a Maria Corral i Dan Cameron quant varen proposar l'adquisició, donat que hi havia galeries i museus internacionals en la meua biografia. La obra la vaig haver de vendre personalment. A l'any 2015 ha tornat a succeir el mateix amb una obra de Domènech, que en aquest moment tampoc te galeria a Barcelona. Això ens hauria de fer pensar molt... ¿que hem estat fent malament?... En el cas de Domènech es un dels dos artistes d'aquí

que han entrat a exposicions del MACBA de la mà de comissaris estrangers i no de comissaris locals.

La meua experiència és que el fet d'estar a col·leccions és insubstituïble, i no estic d'acord amb aquesta de nihilisme-pop amb el que molts artistes polemitzen sobre el fet d'estar a col·leccions. **Estar a col·leccions és important i perillós alhora, ja que si no estàs ben representat en una col·lecció, estàs possibilitant un nivell de confusió impressionant sobre el teu treball i et pots convertir en algú irrescatable per a una primera mirada.**

Es diu que els artistes d'aquí no tenim prou promoció internacional i potser caldria preguntar-nos si el tema no comença per com estem representats en les col·leccions. Un artista local hauria de ser el millor representat en una col·lecció del seu país, per que lògicament els comissaris locals se'l coneixen millor, o se'l haurien de conèixer millor.

Caldria escollit i comprar una obra especialment sofisticada a fi de que l'artista estes ben representat i tingues una bona visibilitat.

Però a vegades succeeix el contrari: se'ns compra qualsevol cosa en una fira d'art. Jo no crec que els directors de museus hagin d'anar a les fires d'art a comprar. Sembla que circulin per ARCO amb l'obligació de comprar a la fira.

Això esta fent que moltes col·leccions peninsulars tinguin aspecte de estand. Sempre he pogut treballar amb complicitat amb els galeristes en les fires, però el estand és el estand i et cal treballar amb una obra que tingui una lectura molt rapida en la que ni tant sols dona temps a metabolitzar. I de sobte veus com en tres dies, bons tècnics han de prendre decisions sobre quelcom que òbviament limita la teua presència en les col·leccions... i després ve la discussió sobre si aquella era o no l'obra que havia d'estar en la col·lecció.

Un altre exemple..., fa temps, en Manel Clot va fer una presentació de treballs complicats de Oscar Abril i meus. El meu era una "Agencia d'intervenció en la sentimentalitat". La "Agencia" va rebre una beca de la Generalitat i la veritat és que quant vaig saber la noticia em vaig sorprendre, doncs era un treball que ni jo mateix entenia molt be, i valoro molt positivament que donessin una beca a aquest projecte. ¿Que va succeir?. Per part del Museu se'm va preguntar com podia institucionalitzar-se aquest projecte i els vaig contestar que com que era un projecte col·lectiu jo no el podia usufructuar i no el podia dur a la fase institucional.

Un any després aquest mateix arxiu va ser utilitzat per altres persones i es va desenvolupar un documental en vídeo que va acabar en una col·lecció especialitzada en video-art i documentals. **La pregunta que em faig es si per a la nova institució publica del col·leccionisme, la que desitgem com a positiva, es tracta de que els nostre treball tingui un format final adquirible... ¿Es aquesta la idea de patrimoni que desitgem?... Potser no.**

En algunes ocasions he tingut la possibilitat de canviar alguns processos en alguns museus i galeries com per exemple amb "Istmo", a la Galeria Vermello de Sao Paulo, on

en l'any 2003 ens vàrem plantejar alguns artistes que donat que teníem bastantes publicacions ràpides (barates), amb això es podia fer un patrimoni, un arxiu,... i en aquell moment, la comissaria, Ana Paula Cohen, va localitzar aquest projecte a la Galeria Vermello, on va estar casi dos anys funcionant amb una temporalitat molt diferent de la de la galeria. Allà hi eren Erick Bertran, Carla Zacagnini, i publicacions meves. Es adir ens cal ser "sexys" i seduir amb els nostres processos, però també seduir als nostres processos... son dues coses diferents.

Hi ha moltes coses que, des de l'experiència, els artistes podríem aportar com a possibilitat de "conduir" el patrimoni cap a un altra banda. ...

A partir de l'any 2005 vaig començar a treballar amb una galeria de Berlin, una "Play gallery for stil and motion pictures" que en realitat es un esclavó doncs el projecte depèn d'un altre mes gran que es diu "Fine Arts Unternehmen", que em sembla molt interessant per que la figura principal s'està dedicant a la política a Suïssa. El projecte s'ha quedat reduït a l'apartat d'agència de distribució d'obres d'art, edició i visibilitat.

És adir que em trobo amb que en la meva vida local estic voltat de mediadors, m'estaborneixo de la quantitat de mediadors que hi ha respecte a la producció. Cada vegada que tracto de fer una producció apareixen mediadors que estan cobrant molt mes que jo, començant pel dissenyador gràfic ... i la cosa continua... però l'obra no arriba a distribuir-se i les galeries tenen dificultats per a donar-li visibilitat des d'aquí, tenen dificultats de distribució.

Plantejaré una idea de com podria fer-se: estem parlant d'un fons d'art i molts de nosaltres obtenim ajudes a la producció procedents de convocatòries publiques. Aquestes despeses de producció a vegades son considerables. En el meu cas, la darrera producció travessava un munt d'institucions: Akademie der Künste, la Generalitat..etc. Vaig aconseguir fins a quatre col·laboracions per a poder realitzar el projecte. ¿Es impossible que aquesta obra, que en si es una producció, acabi en una en una col·lecció, acabi en un fons?... No, perquè en els contractes vaig fer constar que si jo després venia aquesta producció, l'ajut a la producció seria restituit per mi, a fi de que un altre artista pogués treballar, i aquesta era una condició meva. Es tracta de que per a una institució sigui interessant comprar aquest tipus de treballs, per que es pot descomptar la producció, que es quelcom d'important.

Per cert tot això va figurar en un contracte, jo vull signar contractes per que si no anem molt malament i els primers que perdem som els artistes i en això cal ser autocrítics.

A vegades em diuen: Escolta...!!! tens una cotització altíssima i jo els dic . "perdona... t'has adonat que l'obra te una cotització per sota del seu cost de producció?"

Jo voldria recuperar algunes de les coses que s'han dit abans: hi ha solucions fiscals..., dinàmiques per restituir ajudes a la producció..., un fons d'art que no ha d'anar destinat a satisfer les nostres necessitats sinó que ha de ser una superfície de be comú.... En aquests moments molts artistes ja no fem produccions per al patrimoni fòssil, estem fent produccions que volen tenir un munt d'interlocutors, mes interlocutors que mitjancers...

Sobre la pregunta que m'ha fet la Rosa Brugat: no només és sexisme, és el "falologocentrisme" i el que és "falologomaniac" i hi ha una altra cosa que és que la presència de les figures culturals masculines en els museus està sense actualitzar, semblen figures culturals del S XIX. Llavors, lògicament, hi ha poques dones en els museus, i jo crec que a part de pel sexisme és per la mediocritat de molta mediació.

COL·LOQUI

Joan M. Minguet: Tot i ser mediador, i tot que soc part implicada en aquesta Plataforma, **deixeu-me dir que crec que l'únic camí possible el que estem constituint avui aquí, les persones que som, -que som més de les que jo em pensava que seriem- i això ho crec encara més després dels vostres relats extraordinaris.**

Fixeu-vos: un pot ser independentista o no independentista en el camí polític, però **el que és evident és que en el nostre territori això no pot seguir així, no pot ser que tot s'ho emporti Madrid i no pot ser aquest centralisme**, per tant qui no sigui independentista ja em perdonarà; **hem de buscar altres solucions que facin que la patrimonialització, l'antiga i la nova que proposa en Javier amb qui estic d'acord, la fòssil i la líquida, puguin canviar.**

El relat que heu fet és per posar-se a plorar i jo proposo que en comptes de plorar fem camí endavant. Tots els que hem constituït aquesta Plataforma considerem que aquest és l'origen: començar a construir nosaltres i convidar a la gent de les administracions que ens escolten, a les persones amigues, no necessàriament als que prenen les decisions que ens ha explicat la Pilar Parcerisas, que acaben en la dilució i el camí cap al no res..., que és on ens han dut en els darrers 5 o 6 anys els mandataris que hem mal-tingut.

Dit això, jo proposo que els relators de les dues taules d'avui tinguin present que esta be consignar els mals endèmics que arrosseguem, i mai millor dit que en aquesta casa, però que el que cal es construir el futur. I per a construir-lo jo rescato una cosa que ha dit la Pilar: cal fer molta autocrítica pel silenci absolut que hem tingut com a actors de les arts visuals els artistes, els galeristes, els crítics etc... hem tingut un silenci que em sembla imperdonable, que no podem exercir més...

Hem de construir i de denunciar aquesta situació davant la societat. Hi ha una cosa que em sembla que fem malament que és que no acabem de fer entendre a la societat que el que fem aquí es important. Si no ho fem, es quedarà en ¿"Per a que volen un Fons d'art?... per al ¿que hay de lo mío?" i tots tenim molt clar molt clar que no es tracta d'això sinó de que estem construint una societat nova en la que la cultura i les arts visuals tindran un paper important.

Carlos Duran: A banda de felicitar-vos i agrair-vos les dades , la informació i les presentacions que heu fet, que son abrusadores i depriments, **vull dir-vos que quant vàrem endegar la Plataforma teníem clar que hauríem de treballar junts per canviar les coses i sentint el que s'ha dit avui, es urgent que actuem i amb fermesa.**

Jo afegiria una altra autocrítica a les que s'han fet: quant organitzarem la Plataforma ens vàrem deixar els museus, que son els destinataris finals de les donacions i del patrimoni adquirit. Ells haurien de ser els qui haurien d'estar reclamant i potser liderant no només la creació del Fons d'Art Contemporani, sinó també, i sobre tot, el canvis legislatius.

Al final, si volem canviar el marc fiscal i sobre tot el fiscal-local haurem de comptar amb la visibilitat del museus, per que tothom entén que les obres del Fons, quant es gaudiran de veritat es quant s'exhibeixin en un museu. La propera vegada hem d'aconseguir que els líders del museus estiguin aquí i alcin també la bandera dels canvis.

D'altra banda, crec que caldria sintetitzar el que s'ha dit en objectius concrets. En aquest sentit voldria fer un aclariment privat: jo soc membre d'Art Barcelona i evidentment recolzo la reclamació de creació del Fons d'Art Contemporani de Catalunya amb col·laboració publico-privada que hem presentat, però vull deixar clar que això no eximeix a la Generalitat de l'obligació urgent, que es de necessitat i de justícia, de crear un Fons que només depengui del Departament de Cultura. No es podria acceptar que això no s'endegués immediatament. I es increïble que no estigui ja en marxa.

Si d'aquestes jornades en traiem que això s'endegui ja haurem fet una gran passa, i si a mes aconseguim vincular als museus per a lluitar pel tema dels canvis fiscals i reclamar la territorialització de les donacions i compres de l'Estat haurem aconseguit molt. Com ho podríem aconseguir sense els museus? .

Un altre tema de debat per a una propera jornada, son el museus en sí,, ¿que els exigim com a sector, i que esperem d'ells?... som en el MACBA, en ple procés de canvis i tenim un MNAC amb un programa que també està canviant,... penso que la Plataforma hauria d'incidir en aquests canvis...

Ramon Sicart: La Plataforma pretén exposar la situació actual per a buscar-hi remeis. El mes important és que per primera vegada ens hem reunit totes les associacions i col·lectius, i jo, a banda dels museus hi trobo a faltar aquí un eslavó molt important que son els col·leccionistes, doncs el que ens poden dir és prou important.

Voldria afegir una dada sobre el tema dels generes: segons l'informe de la Generalitat del 2013 en les exposicions fetes a Catalunya en aquell any un 61% corresponien a homes i un 39% a dones. I sobre les galeries, afegir que en el 2003 hi havia 108 galeries a Barcelona i ara n'hi ha 100, però en el territori n'hi havia 94 i ara en resten 44. Hem perdut 50 galeries en el territori i 8 a Barcelona. Això en s porta a preguntar-nos

quina política es pot fer en relació al territori, on pot ser no totes les galeries es mouen en un concepte tant contemporani com la majoria de les de Barcelona.

Harold Berg (*traduït del castellà*): Gracies Ramon per en recordar-te dels col·leccionistes. **El que fora interessant es incorporar a aquesta reflexió i acció als col·leccionistes normals, als del carrer. Això de seguir associant al col·leccionisme amb una cosa elitista es de fa dos segles...** Tothom col·lecciona alguna cosa... cal arribar a la gent normal...!!!

Nora Ancarola: Crec que tant en la primera taula com en aquesta, a part del diagnòstic espantós que tenim davant, s'han proposat moltíssimes coses. **El que em preocupa molt es com recollir aquestes propostes i que aquest recull arribi on ha d'arribar, que és allà on hi ha la capacitat per a transformar la realitat que tenim.**

Quant s'hagi celebrat la segona Jornada, cal fer un document que reculli el que s'ha dit, doncs aquí al darrere hi ha un treball gran i seriós que cal fer arribar a agents reals de molts tipus.

En la primer taula s'ha fet diagnòstics i propostes, i en aquesta el diagnòstic es tan espantós que en ha deixat una mica obnubilats, però també s'han fet propostes.

Irene Garzón: (*traduït del castellà*) Es importantíssim que ens moguem des de tost els sectors i indrets, inclòs el món de l'educació, la Plataforma i també altres col·lectius com la MAV (Mujeres en las Artes Visuales), que posem les nostres propostes en comú i les fem públiques.

Rosa Ciurana: Coincideixo amb que cal crear muscle, i també creativitat. Estem davant del projecte d'un nou Estat en que jo personalment hi crec, però aquí també caldria fer un full de ruta, i difondre'l . També cal tornar explicar que l'art no es quelcom distant, que un pot tenir de manera assequible l'obra d'un bon artista.

Gonzalo Goytisolo: (*traduït del castellà*) Ens enfrontem a les polítiques de diverses administracions, però quant veiem com s'enfoquen les de Patrimoni Històric observem que tot convergeix en l'Estat. **Jo crec que això no es desídia sinó l'interès manifest de fer les coses de determinada manera, un interès que tot i que ens perjudica l'acceptem amb naturalitat. Les administracions saben que som un sector sovint dividit, i sospito que son les pròpies administracions sovint les que fomenten aquestes divisions. Per això aquestes jornades son importants per que d'elles en sortiran una sèrie de propostes, moltes de les quals no passen exclusivament pel sector públic, propostes creatives adreçades a unes administracions que no ens volen escoltar, i a les que ens haurem d'acostumar a no demanar permís.**

A Vegades sembla que els poders públics ens vulguin fer saber que som insignificants, quasi immaterials, com el fum, però cal demostrar que el fum també pesa, i que tenim propostes re-coneixibles com a tals, basades amb el que artistes, galeristes museus i crítics tenim en comú.

Javier Peñafiel: En la primera ponència ens hem qüestionat que és el que diferencia que un artista pagui una cotització de 70 € a Alemanya i de 280 aquí: a Alemanya es va fer un cens d'artistes que no te caràcter legitimador, es un cens laboral que depèn de la creativitat del artistes. Hi ha molta feina feta en aquest tema, la qüestió es revisar-la. També cal actualitzar el Codi de Bones Practiques, que està obsolet. Aquest moment esta fet per a que algunes coses caduquin d'una vegada, però també depèn de nosaltres...

Ramon Sicart: També es molt important el que puguem teixir entre nosaltres. ¿per que no ens arriben moltes produccions a les galeries?

Jordi Gradal: Vist des de fora, s'ha parlat molt del que no funciona. Jo us animaria a que també expliquéssiu els casos de èxit, i perquè han funcionat be.

Isabel Niño: La diferencia entre el que s'ha fet fins ara i aquesta Plataforma és que no volem actuar des de la queixa si no des de la proposta i això ha quedat ben reflectit en aquesta jornada.

Joan Anton Maragall: D'acord, tot afegint un matís: la proposta ha d'anar acompanyada d'exigència. No val que ens segueixin dient que no hi ha recursos....

(Diu la historia que, en plena segona guerra mundial, diversos ministres van proposar al Govern de Guerra de Winston Churchill de reduir la despesa en cultura per a destinar mes recursos per a l'exercit i els hospitals. Churchill els va respondre: si hem de retallar la cultura ¿Quin sentit tindria guanyar la guerra?. Nota del Relator)

Un cas d'èxit: 12 galeries catalanes participarem juntes el proper mes de setembre en una Fira d'art a Istanbul amb l'ajut del Departament de Cultura i els nostres propis recursos.

Pilar Parcerisas: certament caldria fer un cens d'artistes, hi ha un cas de treball en el cens, que es va fer al Quebec amb detall de la biografia dels artistes, i que és de us corrent quant es fa un encàrrec públic d'art. Es una certa cartografia de la creació artística del país. Aquí hi ha un llistat de l'Institut Ramon Llull, que es incomplet i no te caràcter institucional.

Nora Ancarola: només un petit afegit sobre el tema del cens: s'han fet diversos estudis des de l' AAVC però son petites iniciatives que resten obsoletes o disperses. No hi ha hagut un recull fet des d'una institució, que ho mantingui actualitzat amb continuïtat, i que sigui una informació porosa. Es un cas semblant al del Manual de Bones Practiques, una feina importantíssima que no s'ha posat en practica i que ha quedat obsoleta...

RESUM I CONCLUSIONS:

Es pot fer una lectura resumida de les ponències, basada sobre tot en els seus continguts de proposta, a partir dels paràgrafs assenyalats en negreta en les pàgines anteriors. (Nota del relator)

S'esmenten aquí només alguns temes que es varen afegir, tant per part dels ponents com dels assistents, en la sessió dedicada a resumir les ponències.

Joan A. Maragall: com a coordinador resumeix alguns del punts tractats en el conjunt de la ponència, que després seran complementats pels altres ponents:

- El del galerisme es un sector sense muscle però amb un treball vocacional i esforçat. Malgrat això no aconsegueix canviar el signe de les coses.
- Si el rati compra/nombre de persones riques a Espanya fos semblant al dels països del nostre entorn europeu, es calcula que el volum del mercat de l'art a Espanya seria quasi un 36% superior.
- La situació econòmica no sembla ser el factor mes determinant de la postració en que viu el mercat de l'art sinó altres qüestions com:
 - El marc normatiu i la manca d'estímuls fiscals a la adquisició i donació d'art.
 - La manca de coneixements i sensibilitat de moltes de les persones que en funció del seu status socioeconòmic haurien de liderar la compra d'art contemporani. Això es pot atribuir tant a la manca de tradició, com d'educació i també a que l'art te una presencia quasi nul·la en els mitjans de comunicació tant privats com públics.
 - La manca de reconeixement social envers el que significa adquirir art i ja no diguem donar-lo.
 - La manca de vinculació emotiva envers l'art contemporani d'aquí per part del bona part del col·leccionistes catalans. Sembla que és mes vistós comprar art a l'estranger....
- **Principals mesures que caldria prendre:**
 - Que el Pla Integral que s'està redactant amb la participació del sector per part del Departament de Cultura incorpori les propostes que surten d'aquesta taula i els seus fonaments.
 - Que les Arts Visuals tinguin (com ja havien tingut) un operador que integri, coordini i apliqui les polítiques publiques sobre: creació, producció, exhibició,

difusió, internacionalització i patrimonialització etc... Es a dir que creï i apliqui una política específica d'arts visuals.

- Que s'endegui la creació del Fons D'art Contemporani de Catalunya, en la seva doble vessant, la estrictament pública (reprenent el que s'havia iniciat amb el Servei d'Arts Visuals), i la público-privada d'utilitat pública que s'ha proposat per part de Art Barcelona.
- El fons públic del Departament de Cultura hauria de destinar a adquisicions en torn a un milió d'euros anual, i iniciar-se en l'any 2006.
- El Fons públic-privat d'art Contemporani que proposa Art Barcelona hauria d'estar també en funcionament en el 2016, en que l'objectiu hauria de ser el de superar els 300.000€ en d'adquisicions, per arribar al milió en una velocitat de creuer en els anys següents.
- Que es centralitzi en el Departament de Cultura l'aplicació del 1,5% cultural en funció un pla de prioritats en el que un 25% dels recursos vagin destinats a l'adquisició d'art contemporani.
- Que es duguin a terme urgentment els canvis que s'han proposat en el marc, tant fiscal com general de les Arts Visuals, en primer terme a per part de la Generalitat, però també en el conjunt de l'Estat (en funció de com evolucioni el status de Catalunya dins l'Estat), i especialment que desaparegui la radical centralització que hi ha en les polítiques de desgravació fiscal, i de patrimonialització pública de l'art. En la mesura en que l'Estat continuï recaptant recursos a Catalunya que destini a la patrimonialització d'art, es urgent que el destí d'aquests recursos es territorialitzi en funció de l'origen dels mateixos.

Rosa Brugat:

- El sector viu dificultats greus, però els artistes són els que ho passen pitjor. Molts han hagut de deixar la creació i cercar altres opcions.
- Les dones estan infra-representades en el món de l'art.
- Caldria re-pensar si els museus han de seguir sent uns grans contenidors d'art que no es pot veure, o es possible que el fons siguin visibles virtualment.

Pilar Parcerisas:

- Necessitat urgent d'eliminar la dispersió de competències sobre arts visuals en el Departament de Cultura, creant un sol operador global de les polítiques d'arts visuals, tal com hi havia fins l'any 2003, i que aquest operador dugui a terme una política estable d'adquisició de patrimoni d'art contemporani.
- Es produeixen bastantes obres amb ajut públic que després no es patrimonialitzen.
- Crear una fundació per complementar les adquisicions del futur (recuperat) Servei d'Arts Visuals.

Javier Peñafiel:

- Hi ha molts mediadors i poca visibilitat.

- Que es puguin patrimonialitzar també obres que no tenen un format final adquirible
- Cal que els recursos que les institucions aporten a la producció es puguin reciclar per a altres produccions en cas de que les obres siguin finalment venudes.
- Cal entendre el Fons D'Art Contemporani de Catalunya com una superfície de be comú, en la que poden coincidir molts interlocutors, mai com a un "*que hay de lo mío*".
- El concepte de patrimoni artístic esta canviant, i el Fons ha d'incorporar aquests canvis.
- En tota acció d'adquisició hi hauria d'haver la mirada d'un artista, que és la de la seva experiència.
- L'adquisició s'hauria de centrar en les peces mes sofisticades de cada artista, les que millor el representen, i no estar subjectes al constrenyiment de les compres a fires d'art.
- Els col·leccionistes haurien d'entrar en el procés des del moment de la producció.
- Hi ha un alt nivell d'internacionalització en alguns artistes d'aquí que en canvi no te visibilitat. ¿Per què la nostra presencia en les col·leccions i en els fons no te tanta visibilitat com la d'artistes d'altres indrets?
- La gestió de patrimonialització hauria de ser mes àgil i que les obres no restin temps i temps en els llimbs d'una possible adquisició, o no, per part d'un museu.

Isabel Niño:

Sobre la llei de mecenatge:

- La legislació en mecenatge dels E.U A. no seria aplicable aquí. En canvi la proposta que es fa de un 70% de deducció en IRPF i un 60% en Impost de Societats esta calculada en base al que succeeix en el nostre entorn.
- Es molt limitatiu que només es tingui dret a deducció quant els donatius es fan a entitats sense ànim de lucre o a entitats públiques. Cal afegir hi els consorcis (per exemple el MACBA), els petits emprenedors culturals, els artistes ... A Navarra les desgravacions per donacions a artistes son del 80% en IRPF i del 50% en Impost de Societats.
- Un dels problemes greus es el nul reconeixement social i públic a la figura del col·leccionista.
- Un altre dificultat important es no poder escollir el destí de l'obra d'art que un vol donar.
- El micro-mecentge esta molt mal regulat . Caldria establir una tipus de desgravació estable i que es pogués aplicar no només a entitats sense ànim de lucre sinó també a particulars i artistes en especial.

Anna Capella:

Es increïble que els museus d'art contemporani s'hagin de gastar necessàriament una part del seu pressupost de compres a ARCO. Es un sistema pel qual el diner públic va a reforçar una fira publica on tothom va rosegant un tros del mateix petit pastís, i s'acaba proclamant l'èxit de la fira, un sistema que acaba sent pervers. El gran finançador de ARCO es la compra amb diner institucional. Seria molt millor que el qui prengui les decisions de compres públiques ho fes quant i on ho consideres convenient.

Joan Anton Maragall:

Sens dubte comprar a ARCO vesteix mes, te mes difusió, però aquest no es el sistema que caldria defensar. Ara be, recordem-ho, estem parlant de comprar o no a ARCO i cal recordar que a Catalunya no tenim fires potents ni institucions que comprin.

Alguns dels nostres companys i amics galeristes de Madrid, durant molts anys, en el mes de novembre vivien una època intensa perquè les institucions han d'acabar el seu pressupost d'adquisicions i això s'ha de fer abans de que acabi l'any. Aquest fenomen no arriba a les galeries catalanes. Quant dic que han de canviar moltes coses a Espanya en el sistema d'adquisicions publiques es per que crec que aquest sistema a Espanya es bàsicament un sistema local de compra exercida per l'Estat a la localitat de Madrid.

A Catalunya en canvi l'únic sistema d'adquisició institucional de Art Contemporani és el que fa la Fundació Privada del MACBA, i en tot cas no creiem que sigui com caldria des del punt de vista de l'atenció al context de proximitat. Avui quant parlem de patrimonialització publica d'art contemporani estem parlant només de Madrid.

A Catalunya, la re-creació del Servei d'Art Plàstiques ha d'anar precisament en el sentit d'abordar frontalment aquesta qüestió; també hauria de dotar al MACBA de recursos per a que, com a Museu públic pugui comprar, complementàriament al que compra la Fundació Privada. Aquestes son conclusions que haurien de sortir d'aquesta ponència.

Antonia Maria Perelló:

El MACBA no rep des de fa 5 anys ni un Euro per a la patrimonialització publica, ni un.

Vàrem rebre fa tres anys algunes partides quant es va acabar el pagament de l'edifici, i durant dos anys es varen poder adquirir algunes obres, bàsicament vídeos i algunes instal·lacions. Va durar dos anys i fou una partida petita.

La Fundació jo ni la defenso ni la ataco, però son els únics que dediquen alguns recursos a compres.

Es vol constituir un fons públic, però el primer que cal demanar es que es doti al Museu públic amb un pressupost per a compra d'obra d'art. Ara la disfunció és que en el Museu la compra d'art no es una compra publica, però en canvi tots nosaltres som servidors

públics.... Tenir diner públic per a comprar ens faria sentir molt mes lliures, però hi ha hagut una "deixació" de responsabilitat publica.

Anna Capella:

Hi ha un problema de manca d'orientació política. Es perd el Servei d'Arts Plàstiques i es decideix que serà el MACBA qui es cuidarà de fer adquisicions. Però el MACBA no te pressupost, està en mans de la Fundació Privada. Es virtualment un Museu Nacional, però no te aquest mandat, i per això la Fundació fa el que fa, per que esta legitimada de fet per a fer-ho, encara que no ens agradi.

El Servei de Patrimoni, quant fa el pla de museus decideix donar un lloc i una rellevància al MACBA com si fos un museu nacional, per que se'n dona compte de que no en te de Museu Nacional d'art contemporani. El garbuix que hi ha i com van passant les coses d'un lloc a l'altre es bastant simptomàtic, i també ho és que ho haguem anat acceptant tàcitament tots plegats.... algú ha decidit que MACBA no tingues pressupost per a adquisicions.....

Joan Anton Maragall:

Hi ha un fet que no voldria que restes sense posar-se sobre la taula en una jornada com la d'avui: la cultura no arriba al 0'75 % de pressupost de la Generalitat.... ¿On han quedat les promeses de successius governs d'arribar al 2%?... Això esta ben lluny dels estàndards internacionals...

Però es que a mes les Arts Visuals ocupen una part ínfima del pressupost del Departament de Cultura, un 1,75%. Tot el que estem parlat passa també per canviar de soca arrel aquests percentatges.

Javier Peñafiel:

La figura de la fibra muscular no em sembla adequada . Crec que els galeristes i els artistes fem un esforç quasi "kamikaze" en aquesta ciutat. Llencem productes a la ciutat que no son assimilats. No es tracta de fibra muscular, aquí el que hi ha es artrosi. De musculació en fem molta, nomes cal veure les exposicions que es fan.

Els llatinoamericans tenen claríssim que existeix una possibilitat de vincle amb els seus col·leccionistes i en canvi els hi parles de patrimoni i et diuen que allà això no existeix i que es un pas enrere. Cal reflexionar sobre la l'altíssima institucionalització de l'activitat aquí...

Anna Capella:

Voldria preguntar-vos si dins el projecte de creació del Fons D'art Contemporani de Catalunya , la intervenció de la Junta de Qualificació ha sortit de vosaltres o mes aviat ha sorgit del diàleg amb l'administració....

¿Heu parlat d'aquest projecte amb alguns col·leccionistes?

Joan A. Maragall:

En resposta diré que el Fons d'Art Contemporani que proposa Art Barcelona és un projecte que hem parlat amb col·leccionistes, una idea que ha estat en general acceptada pel sector, i que s'incorporarà al Pla Integral dels sector de les Arts Visuals que s'està redactant, i que entenem com a una part d'una solució mes global.

La proposta de creació d'una nova comissió assessora de la Junta de Qualificació, especialitzada en art contemporani, va adreçada a que aquesta Junta pugui acomplir les dues missions que se li demanen en relació al futur Fons i que son bàsicament: la de dictaminar que una obra te les característiques necessàries per a formar part del Fons, i la d'acordar la seva inscripció en el Registre de Bens d'Interès Cultural per a que l'obra adquirida es pugui acollir a les proteccions fiscals i patrimonials que la llei preveu.

Voldria també dir que tot el material d'anàlisi i reflexió que s'ha posat avui sobre la taula és molt ric. Es ben cert que era impossible abordar aquesta realitat sense preocupar-nos seriosament, per que tots hem constatat que la situació es molt greu.

D'aquesta jornada en surt un plec de propostes, que ens correspon als coordinadors de les ponències convertir en documents formals a traslladar allà on calgui.

Però jo no hagués pogut imaginar fa un any que avui seriem aquí els que som. Aquesta jornada es el fruit d'un treball de mesos entre col·lectius que no havíem estat fins ara capaços de fer-ho junts... ens hem creuat mes de 1000 correus electrònics, hem tingut reunions intenses, i un dels resultats d'aquesta plataforma és el que tenim aquí. Ara ens cal saber-lo aprofitar.

Entretant molts dels anàlisis i propostes que hem fet avui aquí s'han incorporat al nostre llenguatge de cada dia i els hem incorporat també al nostre diàleg amb les institucions i amb els mitjans de comunicació.... estem donant carta de naturalesa a una sèrie de canvis importants que necessita aquest sector, canvis que reclamem a les institucions i que també ens auto- reclamem a nosaltres mateixos com a sector.

Nora Ancarola:

Aquest es un moment d'inflexió, un moment molt especial que hem de saber aprofitar. En els darrers 40 anys s'ha avançat en algunes coses, però ara s'ha des estructurat tot. Si dic que és un moment d'inflexió i molt important és per que aquesta experiència ens pot servir per a reinventar-nos.

És el moment d'obrir portes, un moment complex i seriós, però també un moment d'esperança per a començar a construir el que volem, sabent molt be el que no volem. El que estem fent junt es crear un nou espai.

Hem parlat del marc legal que tenim, tant des-estructurat, però també existeix un marc de bones practiques, que es un marc moral sobre el que també hem de treballar. Caldria que hi hagués una ponència que es dediques a treballar sobre el marc de les bones practiques, no nomes dels artistes sinó del sector en general.

Es un moment molt positiu que farà possible que tots els temes que han sortit s'incorporin al Pla Integral, i caldrà també fer un document a fons entre nosaltres... però això ja depèn de nosaltres....

TAULA 3

Models per a la producció i difusió en creació contemporània a Catalunya

Introducció d'Oriol Fontdevila

Destaca tres situacions de les arts visuals contemporànies que han desembocat en la situació actual:

1. L'assistència a l'auge i decadència de la inversió pública en arts a Catalunya dels darrers quinze anys. La línia ascendeix a mesura que s'articulen programes d'arts visuals i infraestructures públiques, i arriba al seu punt més àlgid a l'entorn dels anys 2006 i 2008, amb la inauguració de Can Xalant, l'entrada en funcionament d'algunes fàbriques de creació i l'inici del CoNCA. La posterior situació de retirada institucional fa que aquesta línia hagi retornat, però, a la seva cota inicial en uns pocs anys. Amb l'agreujant que, en aquesta ocasió, es suma la frustració i una major situació de desconcert per part del sector artístic i cultural respecte l'acció de l'administració.

Les estructures i iniciatives culturals han passat a compartir una situació fragilitat extrema, al mateix temps que de desconcert creixent a l'entorn dels passos a seguir en endavant. Tot i així, també existeix un cert consens en pensar que la situació actual no sols és fruit de problemes de finançament, sinó que sobretot és el resultat de la manera en com s'han gestionat els fons públics al llarg dels anys en què, en paral·lel a la bombolla immobiliària, també s'ha inflat el què s'ha designat com a "bombolla cultural".

Enfront de la debilitat econòmica actual, tendeixen a desaparèixer, en canvi, aquelles experiències de cultura de proximitat i que, potencialment, podrien servir per legitimar de nou la inversió en cultura. Les polítiques artístiques que s'activen avui en dia tendeixen, no amb una certa paradoxa, a la recentralització dels recursos i a la reelització de les iniciatives culturals.

Mentre que una precarietat pràcticament endèmica s'ha instal·lat en el sector de la creació i entre els productors culturals del país, la ideologia de la ciutat innovadora i de l'economia creativa segueix dempeus en certs sectors de la gestió. Des de l'administració es segueix alimentant la creença de la cultura com un motor pel desenvolupament econòmic i social, mentre que es continuen desatenent les necessitats intrínseques d'un sector cultural que cada vegada es troba en una situació més desmillorada.

2. La duplicació de competències culturals entre les administracions central, autonòmiques, provincials i locals: de la conflictivitat i competència a la desatenció.
3. Finalment planteja que la present taula focalitzarà la seva atenció en els equipaments d'última generació amb que s'hauria procurat una disseminació de les arts visuals al context català: les fàbriques de creació i la xarxa de centres d'art. La política de centres d'art que ha promogut el Departament de Cultura de la Generalitat i les polítiques de fàbriques de creació que s'han impulsat a nivell municipal a mitjan de la primera dècada del dos-mil, es basen en dos models d'equipament que posen l'èmfasi en replantejar les

relacions que tradicionalment s'han donat entre l'administració, el sector de la creació i la ciutadania. El propòsit d'ambdues polítiques és el de repensar els processos de mediació amb què es vincula l'art i la societat, per donar-se lloc, així, a uns models de gestió més horitzontals i basats en la cooperació entre l'administració i el sector de la creació.

Per una banda, els entorns industrials rehabilitats com a espais de creació provenen d'un model d'equipament basat en l'autogestió que permet la superació dels equipaments culturals basats en l'exposició.

Pel que fa a la Generalitat de Catalunya, també va ser l'any 2006 que va iniciar el projecte de la xarxa de centres d'art amb l'obertura de Can Xalant a Mataró. Es va convocar un concurs per la seva direcció i gestió, amb el qual es presentava un model exemplar de cooperació entre una empresa de gestió cultural, Trànsit, i l'associació ACM, pionera en la promoció de l'art contemporani en el mateix context local. Els demés centres d'art amb què es va anar desplegant la xarxa varen seguir variacions sobre aquest model. Es tracta de Bòlit (Girona), ACVic (Vic) i CATarragona (Tarragona). En tots aquests casos es van procurar infraestructures per funcionar com a catalitzadors dels sectors artístics locals, així com per repensar els processos d'interacció de l'art amb la ciutadania. ACVic, nascut l'any 2010, també incorpora l'associació Haac en el seu òrgan de gestió i basava el seu programa en repensar els processos d'interrelació entre l'educació, la pràctica artística i el territori –tal i com s'exemplifica amb el projecte Art, territori i entorn, que es recull en aquesta mateixa publicació–. Així mateix, CATarragona va obrir l'any 2011, després d'haver-se donat un llarg procés de diàleg i de col·laboració entre agents del sector cultural local per a la seva ideació. Tot i així, l'any 2012, quan va arribar el decret de llei que havia d'avaluar la xarxa, la Generalitat de Catalunya va procedir a traspassar pràcticament tota la responsabilitat dels centres a les municipalitats. Aquest gir inesperat va portar a que el projecte es desvirtués ràpidament, veient-se com en els casos del centre d'art de Mataró –actualment amb el nom de MAC–, el Bòlit i CATarragona procedien a replegar sobtadament la seva direcció i la gestió, delegant-se als aparells tècnics dels corresponents ajuntaments. Així mateix, les línies d'actuació d'aquests centres es pot comprovar fàcilment que han retornat a modes considerablement més tradicionals de programació d'arts visuals.

Actualment, les polítiques culturals passen per un moment de desconcert i els projectes de la xarxa de centres i de les fàbriques de creació resten sense un horitzó clar; mentre la Generalitat de Catalunya procedeix a convocar taules de treball per a l'elaboració d'un pla d'arts visuals uns mesos abans de les eleccions; i, d'altra banda, neixen equipaments basats en la gestió comunitària al marge de l'acció institucional, com ara Can Batlló.

Presentació dels ponents:

- **Pilar Bonet.** Crítica d'art i comissària d'exposicions.

Professora d'Història de l'art a la facultat de Geografia i Història de la UB.

Membre de l'equip directiu de Can Xalant durant els seus anys d'existència (2006 – 2012), en qualitat de membre de l'associació ACM.

- **Sílvia Dauder.** Directora de la galeria ProjecteSD.

- **Ramon Parramon.** Artista i gestor cultural. Director d'Idensitat, director d'ACVIC i president de l'associació XarxaProd.
- **Glòria Picazo.** Comissària d'exposicions i crítica d'art. Directora del Centre d'Art La Panera, predecessor de la xarxa, des de la seva obertura l'any 2003 i fins aquest any.

- Es disculpa Marcelo Expósito de Bcomú. En el seu lloc participa de la taula **Javier Rodrigo.** Membre de eix de cultura de Bcomú. Investigador i educador d'art.

Coordinador junt amb Antonio Collados de Transductores, plataforma de recerca, producció i mediació cultural activa des de 2008 amb tallers , 3 publicacions, exposicions a nivell estatal i internacional. Ha treballat en diversos projectes, plataformes i espais sobre polítiques culturals, cooperativisme, pedagogies col·lectives i projectes de proximitat i recerca aplicada.

- Es disculpa **Teresa Sesé**, periodista de *La Vanguardia*. No pot assistir per qüestions familiars.
- Actua com a relatora **Cèlia del Diego.** Crítica d'art i comissària d'exposicions. Directora durant la breu trajectòria del CA Tarragona, entre els anys 2011-2013.

Preguntes que es plantegen als ponents:

1. A quines problemàtiques i a quins reptes s'enfronten avui els centres d'art a Catalunya?
2. Quines accions s'ha d'emprendre a nivell polític per a l'articulació d'una xarxa d'institucions artístiques a Catalunya?
3. Quins models de centre requereix la pràctica artística avui? En quina mesura la pràctica artística es veu condicionada per un model de gestió o altre?
4. Com s'estableix el diàleg entre els centres i la societat?

Pilar Bonet

Destaca que ha treballat directament amb l'Ajuntament de Mataró en diferents projectes, el darrer d'ells Can Xalant. Formava part del consell de direcció. Abans va ser assessora d'arts visuals de l'Ajuntament de Mataró durant sis anys. Per iniciativa de la regidora Carmina Benito es va crear un equip de suport que tenia l'objectiu d'endreçar els equipaments, projectes, etc. En aquest cas no es tractava d'utilitzar un model preestablert sinó que es confiava en la col·laboració de professionals en la matèria per dissenyar el programa d'arts visuals municipals. En aquest sentit, Mataró ha esdevingut un petit referent territorial en el camp de les arts visuals. No es tracta de treballar només per als artistes, sinó de recolzar la creació local posant-la en diàleg amb el que passa en d'altres llocs. L'estratègia bàsica per a què un programa d'arts visuals funcioni és dotar-lo de recursos per desenvolupar:

- Formació, per als mateixos artistes i per als públics
- Producció
- Recerca

- Promoció i difusió
- Generar comunitat. (Exemple, la relació transversal establerta entre Mataró, Reus, Girona, Vic, Lleida gràcies a la Xarxa Transversal.

Recorda que quan Can Xalant s'inaugura, el 2007, ja existia un context per rebre aquest centre. El centre es basava en la independència, és a dir, en la capacitat per decidir el programa i generar un pla de treball. Els polítics, però, no s'ho van creure i no van acceptar aquesta independència. L'any 2012 Can Xalant desapareix i el seu pressupost s'ha traspassat a una iniciativa privada, la Fundació Bassat.

Glòria Picazo

Aposta per mirar al futur i no al passat. Parla de la visió que li ha donat assistir a la posada en marxa de centres d'art i les seves fluctuacions des de la direcció de La Panera.

La Panera és producte de l'interès d'un polític que va lluitar per crear la Biennal Leandre Cristòfol, doncs aquesta és la llavor que ha donat lloc a Centre d'art.

Es pregunta com aconseguim que els projectes es consolidin. Considera que La Panera s'ha mantingut perquè té un espai emblemàtic inqüestionable i un equip de treballadors municipals. Cal anar amb compte perquè actualment s'estan admetent diferents models de funcionament dels centres, tots ells fruit d'un fracàs anterior (Ex. Mataró, Girona i Tarragona). Es van generar diferents situacions que va fracassar per motius diferents, i aquests fracassos són els que estan donant lloc als projectes actuals. En aquest sentit, els municipis poden tenir la voluntat de tenir un centre més o menys, però el paper de la Generalitat es bàsic. Si la Generalitat està al costat dels projectes i els avala, aquests poden modificar-se, reduir els seus pressupostos, etc. però no tanquen. L'experiència demostra que en el moment que es deixa sols als directors i als centres davant els polítics dels municipis, es produeixen els tancaments. Aquesta decisió per part de la Generalitat de delegar la responsabilitat als Ajuntaments ha ocasionat la principal desarticulació dels projectes.

Ramon Parramon

Inicia la seva intervenció afirmant que hem traspassat un clar període de desmantellament i que actualment ens trobem en una altra fase de rearticulació.

Diu que hi ha polítics a qui no els han interessat les arts visuals o, més encara, que hi han anat en contra. Es remet a la decisió de delegar en els Ajuntaments per part de la Generalitat. Es pregunta si aquesta determinació es pren a causa de la manca de pressupost, però creu que no és un motiu justificat perquè es tracta de centres el pressupost més gran dels quals per a la Generalitat és de 150.000€. Es pregunta per què es cedeix aquesta responsabilitat als municipis.

Apunta que al voltant de tota la qüestió política, hi ha altres temes a tenir en compte: la mirada de la societat vers les pràctiques artístiques no és la més adequada. La conseqüència directa és que no hi ha demanda i, per tant, quan es tanquen els centres no passa res, només ocasiona reivindicacions per part del sector però no per part de la població. Llença a l'aire dues preguntes:

1. Què hem de fer per a què els tècnics i les persones que governen posin en valor les arts visual?

2. Què hem de fet per construir públics que també posin en valor les pràctiques artístiques?

Finalment fa esment que pel que fa als recursos destinats a arts visuals, no s'arriba a l'1% del pressupost global. Actualment només representen el 0,7%.

Sílvia Dauder

Comença la seva intervenció matisant que parlarà des de la construcció / direcció / situació d'una galeria d'art que s'inicia per un desig privat i que no té ambicions de convertir-se en res que vagi més enllà de l'àmbit privat.

En aquest sentit, des de la seva experiència a la galeria, constata que al llarg dels anys el desinterès per l'art contemporani no es restringeix a l'ofici dels polítics, sinó que hi ha poc interès en general, afirma. En aquest sentit, considera que cal acceptar que tant la població en general com els polítics no entenen l'art contemporani i cal iniciar estratègies per aconseguir aproximar-los a les pràctiques contemporànies. És per això que considera que un dels punts claus és l'educació.

Reflexiona al voltant de com es produeix, com es compren i com es consumeix l'art? Es produeix i compren amb temps però la contemporaneïtat (xarxes socials, etc.) fa que s'hagi de consumir ràpidament. La cultura sempre es rentable però els fruits es recullen al llarg de molt temps i els hereten les generacions futures. Cal incidir en la producció, la recerca i el temps.

Javier Rodrigo

Excusa a Marcelo Expósito i a Berta Sureda, representats de BComú que havien estat convidats a participar activament de les jornades.

Planteja la diferència entre la vella política i la nova, reconeixent en la vella aquella desenvolupada per un polític a qui se li delega el poder per a què representi el poble; i la nova, aquella que potencia sobretot el teixit ciutadà i els moviments urbans (el lema de BComú és «caminar preguntant»). No es tracta de reclamar als dirigents allò que s'ha de portar a terme sinó de plantejar-se què podem fer nosaltres per a què les institucions siguin més transparents i dialogants amb la ciutadania. Per això en els consells de cultura, les direccions de centre o els patronats hi ha d'haver una vessant de mecenatge, de representació sectorial i també de representació de la societat civil organitzada.

Cal promoure la democratització des de baix –diàlegs entre els sectors professionals i la societat civil com les associacions de veïns– i la democratització des de dalt –sous dignes, en contra de la precarització laboral, fer contractes, negociacions clares...–.

És en aquesta línia que considera que s'han de repensar els models de centre i cita Marina Garcés: «una cultura actual necessita una vinculació entre cultura i educació, també amb turisme, urbanisme, ecologia. Des d'allà pensar polítiques transversals no per dissenyar projectes a part sinó per dissenyar-lo des del principi de manera transversal».

OF

Destaca el concepte de rearticulació del que ha parlat el RP, entenent que és important no fer una tabula rasa.

Assenyala que ningú ha parlat del CoNCA, potser perquè des del sector ja no se n'espera res.

Es pregunta què significa la rendibilitat en art.

GP

Pregunta a JR quin paper hi juguen els artistes i quin és el futur dels artistes? Quin encaix tenen els artistes en aquestes noves polítiques?

Joan Minguet

Apunta que tot el moviment associacionista que s'havia creat a les metròpolis (associacions de veïns, associacions culturals, etc. que estaven actives) va ser desmantellat els anys 80 des dels propis ajuntaments. Aquest fet provoca que sigui el poder polític representatiu el que ho lideri tot i que el ciutadà només tingui veu cada 4 anys. Això fa dependre l'interès municipal per la cultura de l'interès del polític de cada moment.

Es pregunta com podem encarar el futur i ser propositius. Creu que cal demanar obligacions, pressupostos determinats i formes de treballar en relació a les pràctiques artístiques i al món de la cultura.

D'altra banda, considera que l'art i la cultura s'ha mogut sempre en minoria, i que ara que els temps han canviat, la nostra obligació és intentar treballar l'alta cultura amb la ciutadania.

Joan Anton Maragall

Puntualitza que al polític no és que no li interessi l'art, sinó que li fa por.

Nora Ancarola

Està d'acord amb JM pel que fa al desmantellament de l'estructura associativa als anys 80. Parla des de l'AAVC que fa dos dies que ha tancat i que demostra el procés que s'ha patit en el país. Una associació que va crear projectes com Hangar, Hamaca, Vegap, etc. i que en un moment comença a malbaratar-se, tot i que els artistes segueixen treballant.

Explica que als artistes els preocupa molt com situar-se. Hi ha una por de dissolució de l'artista dins un model de funcionament en el qual el sector perdi força. Cal recuperar la idea que la creació és coneixement.

Cita PB i diu que Can Xalant és un model a recuperar perquè promocionava els creadors que feien recerca i que eren valorats com a treballadors que fan una feina concreta. Els artistes han de reivindicar la seva professió com qualsevol altra (en aquest punt està d'acord amb GP).

Joan Vilapuig

Recorda que s'ha parlat de la XAV i de posar l'accent en l'estructura política, el funcionament i l'estructura econòmica, i afegeix que des del punt de vista dels creadors el bon funcionament de la XAV també era molt positiu per a ells perquè va permetre produir una gran quantitat de projectes

arreu, que construïen el país culturalment i reforçaven el territori. Entén els centres de la XAV com espais de reconeixement, de creació i de intercanvi; espais on es podien sentir reconeguts. I és per això que considera que cal posar l'estructura mínima per a què això rebrosti i sigui actiu.

Els programes educatius, tallers, etc. creen una estructura pròpia que genera un potencial.

Responent OF diu que els artistes confiaven en el CoNCA perquè era una estructura que permetia crear una distància entre la política cultural i les polítiques administratives.

Lídia Porcar

Afirma que, partint de la idea de precarietat de l'artista i entenent que el món de l'art contemporani és molt competitiu, hi ha espai per a molts pocs i molta gent treballant. Es pregunta com es pot aconseguir que la figura de l'artista s'insereixi a la societat i que aquest pugui viure dels seus projectes? Com acabar amb la precarietat i sobretot amb la competició? Considera que és molt difícil arribar a una sola idea de la cultura. Un exemple n'és aquesta taula on es defensen diferents models.

Finalment, proposa reforçar la relació entre art i educació.

Harold Berg

Apunta que cal que l'art cerqui nous socis que siguin menys canviants que els polítics. Cita LP i afirma que cal pensar en nous models de producció i difusió.

Ramon Sicart

Es qüestiona com vehiculem la creació, la crítica, la producció. Diu que la producció dels centres de producció no arriba a la distribució a les galeries, i pregunta a JR com tenen pensat des de les noves polítiques arribar al mercat i a les galeries?

Anna Capella

No està d'acord amb que als anys 80 es desmantellés l'associacionisme (en relació a la intervenció de JM) i pregunta a l'audiència si volem que el sistema polític ens ordeni o si no ho volem.

En resposta a OF, recorda que va costar molts esforços crear el CoNCA i que un sol moviment polític en va destruir tota la seva potència.

Francesca Llopis

En referència a JM, diu que creu que la marca alta cultura és molt despectiva.

RP

Discrepa sobre el desinterès general cap a l'art. Cita Boris Groys i diu que l'art contemporani no havia tingut mai tanta gent interessada com actualment: biennals, turisme cultural, etc.; això no treu que nosaltres des dels nostres centres hàgim de treballar molt amb el públic de proximitat.

Estima que cal repensar la figura de l'artista contemporani. La pròpia plataforma ja és un símbol que la cooperació està present, que ja hem entès que amb la competitivitat no n'hi ha prou.

SD

Respon per al·lusions i explica que hi ha galeries que no fan producció, que n'hi ha moltes que estan produint obres vendibles i d'altres que no, que col·laboren amb els centres d'art i els ajuden a promocionar el que ells fan. I ho fan perquè és la seva obligació i no només per a què després es pugui vendre. Afirmar que els artistes volen entrar en el sistema de les galeries. Si els artistes no volguessin tenir galeries, aquestes desapareixerien i es repensaria el sistema cap a una altra direcció.

En l'actualitat sembla que qualsevol treball artístic s'acaba convertint en un esdeveniment. En aquests esdeveniments el que interessa no és l'art, sinó els esdeveniments socials.

Es dirigeix a JR i li pregunta quin encaix tenen les galeries en les polítiques culturals de BComú?

JR

Respon per al·lusions i afirma que des de BComú es plantegen una profunda remodelació del Consell de les arts (que també podria aplicar-se al CoNCA).

Explica que no estan en contra de la noció d'artista, però consideren que les pràctiques artístiques s'han d'obrir a altres sectors. Diu que estan en contacte amb artistes, crítics, mediadors, etc. representant la interdisciplinarietat del treball cultural. Afegeix que hi ha projectes més petits que ja entenen altres dimensions de la pràctica cultural.

En relació a la pregunta de SD, diu que proposen estudiar una pluralitat d'ecosistemes que els permeti obrir altres sistemes de difusió en els quals no es necessitin intermediaris i esmenten models com plataformes, cooperatives, etc.

SD

Està d'acord amb JR en que les galeries i els centres d'art estan compartint tasques.

PB

Puntualitza que no és cert que la cultura no interessi a ningú; interessa a tothom però no tots ho saben. Es pregunta què vol dir fer cultura? Passa per fer exposicions, programes pedagògics?

Reforça la idea que la cultura i l'art contemporani fan por perquè comporten pensament i dispositius crítics.

Diu que s'han de consolidar els projectes (rendibilitzar el desgast econòmic i personal); recuperar projectes (actituds, iniciatives, moviments socials que amb la distància històrica es reconeix que són interessants); i proposar imaginaris nous.

GP

Està d'acord amb PB amb que no es pot dir que l'art contemporani no interessa. El fet que des del propi sector ho reconeguem propicia que certs polítics utilitzin també aquest argument.

Retorna als centres i diu que la idea que els centres fan exposicions és molt antiga. La seva funció és establir una xarxa local transversal dins l'Ajuntament, que inclogui serveis socials, joventut, etc. Un centre d'art és una plataforma de reflexió sobre el món contemporani utilitzant la cultura, l'art però també la literatura, etc. Convertir-se en un recurs comunitari per a la ciutat a la qual moltes associacions es dirigeixen. En aquest marc, l'artista hi té un paper important.

Cèlia del Diego

Es remet a la presentació d'OF i recorda que l'arrel de la problemàtica dels centres d'art rau en la delegació de responsabilitat als Ajuntaments per part de la Generalitat. A aquest punt s'hi afegeix que molts dels Ajuntaments han apostat per un retorn al dirigisme en el qual s'acaben assimilant les Àrees de cultura municipals amb el que haurien de ser els equipaments dels centres d'art.

Assenyala la importància de reprendre la negociació dels contractes-programa o d'algun altre mecanisme que garanteixi una certa estabilitat que permeti el desenvolupament dels projectes. Fa esment de la necessitat de consolidació dels projectes que deia PB. Considera que no es pot afirmar que un centre no interessa a la ciutadania o que no hi treballa si no se li dona un marge de temps per desenvolupar el projecte en qüestió. Uns temps que, com deia SD, són lents per necessitat i sovint no poden adaptar-se als terminis dels mandats polítics.

Afegeix que cal establir mecanismes d'avaluació d'aquests centres per part de professionals. Aquesta és una de les coses que troba més interessants de l'actual proposta de reforma de la XAV, diu.

Recorda que en tot moment estem parlant de diner públic, i que aquest canvi constant de projectes que obren i tanquen representen una irresponsabilitat política i una despesa innecessària per a la ciutadania.

GP

Insisteix en que cal replantejar els models de gestió de la futura xarxa que actualment compta amb models ben diferents: concursos de gestió i direcció (com es va fer a ACVic), centre públic amb funcionaris (com el model de La Panera). La pròpia xarxa és molt diferent i cal estudiar quin és el model que permetrà que els centre tinguin una llarga vida.

Assenyala la importància del programa i també la importància de disposar d'un espai.

FLL

Preguntaquina és la diferència entre Xarxaprod i la XAV.

RP

Respon a FLL que Xarxaprod és un plataforma de diferents espais que es dediquen a la producció. Actualment inclou 24 membres, entre centres públics i privats. I la XAV és la xarxa de centres públics articulada des de la Generalitat de Catalunya.

OF

Apunta que la idea de l'avaluació que introduïa CD suposa també definir uns indicadors qualitius i no només quantitius.

Conclou la taula dient a la presentació de la xarxa l'any 2012 es basava la problemàtica dels centres en la dicotomia Art / públic, entenent públic com a audiència; i considera que , en el seu lloc, pensar la relació entre Art / societat faria més justícia a les preocupacions que els responsables dels centres han manifestat.

CONCLUSIONS TAULA 03

Estructurem les conclusions provant d'endregar les reflexions que s'han fet en cadascuna de les preguntes que adreçàvem als ponents i als assistents de la taula.

a) A quines problemàtiques i a quins reptes s'enfronten avui els centres d'art a Catalunya?

- El decret de la XAV que delegà la responsabilitat dels centres als Ajuntaments ha deixat sols als directors i als centres davant els polítics dels municipis; fet que ha tingut com a principal conseqüència el desmantellament de la xarxa i la desaparició d'alguns dels seus centres, mentre altres han canviat la seva estructura i o han vist com es reduïa els seu finançament al 50%.
- La manca de suport a l'art contemporani per part de la política que sovint té por de la seva capacitat de generar pensament i dels seus dispositius crítics.
- El problema d'entendre la cultura des del prisma de la rendibilitat econòmica.
- La incapacitat per part dels centres de generar la demanda social; fet que provoca que quan es tanquen els centres només hi han reivindicacions per part del sector i no a nivell social.

b) Quines accions s'ha d'emprendre a nivell polític per a l'articulació d'una xarxa d'institucions artístiques a Catalunya?

- Reconèixer aquesta nova fase de rearticulació que segueix el període de desmantellament. És important no fer una *tabula rasa*.
- Comprometre obligacions, pressupostos determinats i formes de treballar en relació a les pràctiques artístiques i al món de la cultura.
- Apostar per polítiques de risc i apostes cap a la incertesa.

- Apostar per polítiques basades en la confiança que atorguin a l'equip del centre llibertat de decidir continguts i plans de desenvolupament de les estratègies de treball.
- Revisar els recursos invertits en cultura. No arribem a l'1% del pressupost global. Ens hem quedat al 0,7%.
- Aturar el retorn al dirigisme que assimila les Àrees de Cultura municipals amb els equipaments dels Centres d'art.
- Treballar que a que els tècnics i les persones que governen posin en valor les arts visuals.
- Estudiar de models de gestió de centres sostenibles.
- Permetre la consolidació dels projectes i les infraestructures que evitin un desgast econòmic, polític i personal. Vetllar per a què tinguin una certa estabilitat donant-los un marge de temps que els permeti desenvolupar un projecte.
- No esperar resultats immediats de l'art.
- Avaluar aquests centres per part de professionals. Definir indicadors clars de qualitat i no només de quantitat.
- Revisar el CoNCa com a organisme que possibilita la implicació del sector cultural en la política artística i que ha de garantir la distància entre l'administració pública i la decisió sobre polítiques culturals
- Incloure la presència de representació sectorial i representació de la societat civil organitzada als Consells de cultura, direccions de centre o patronats.
- Impulsar la democratització des de baix –diàlegs entre els sectors professionals i la societat civil com les associacions de veïns– i la democratització des de dalt –sous dignes, en contra de la precarització laboral, fer contractes, negociacions clares...–.

c) Quins models de centre requereix la pràctica artística avui?

- Donar resposta a les les demandes de:
 - Formació, per als artistes i per als públics
 - Producció
 - Recerca
 - Promoció
 - Difusió
 - Generar comunitat

Els moments de bon funcionament de la XAV van permetre que gran quantitat de projectes que s'han fet arreu hagin construït el país culturalment i reforçat el territori. Són espais de reconeixement, de creació i de intercanvi.

- Definir l'encaix dels artistes en el marc de les noves polítiques.
- Adoptar mesures per acabar amb la precarietat i sobretot amb la competició. Revisar el sistema de distribució econòmica dels sector basada en els premis.

- Definir l'encaix de les galeries en el sector artístic i especificar mesures des de les noves polítiques que permetin arribar al mercat i a les galeries.

d) Com s'estableix el diàleg entre els centres i la societat?

- Reforçar la funció dels centres d'establir una xarxa local transversal dins l'Ajuntament; serveis socials, joventut, etc. Un centre d'art és una plataforma de reflexió sobre el món contemporani utilitzant la cultura, l'art però també la literatura, etc.
- Vetllar per a què els centres esdevinguin recursos comunitaris per al teixit associatiu de les ciutats.
- Incidir en l'educació artística com un pont entre l'art i la societat. Una cultura actual necessita una vinculació entre cultura i educació, també amb turisme, urbanisme, ecologia. Des d'allà pensar polítiques transversals no per dissenyar projectes a part sinó per dissenyar-lo des del principi de manera transversal.
- Reforçar el sector professional alhora que reforçar allò local.
- Construir públics que posin en valor les pràctiques artístiques.

TAULA 4

Art, Cultura i Educació

Introducció de Nora Ancarola, Presidenta de l'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya (AAVC)

Estem en un moment clau en la relació entre l'educació artística i la cultura, davant una situació de canvis polítics que afecten contínuament les polítiques educatives, de manera tal que en el mateix moment que s'estan implementant dos plans d'estudis amb característiques i objectius diferents, ja s'està dissenyant una tercera planificació. Els docents tenen la sensació d'estar darrere un tren difícil d'atrapar i que a més, resulta moltes vegades rígid i poc flexible.

Malgrat això, amb aquesta taula de debat, la Plataforma d'Arts Visuals pretén posar en relleu la varietat de perspectives i apostes de futur que existeixen dins i fora la Institució pública. És una taula de caràcter propositiu des de l'experiència i l'anàlisi del context actual. Per aquest motiu comptarem amb les aportacions d'especialistes del món pedagògic als museus, centres d'art, universitats i ensenyaments artístics superiors reglats i coordinadors de projectes singulars en diferents nivells educatius així com figures que treballant des de l'educació no reglada des de la innovació i la mediació.

La finalitat d'aquest plantejament és poder d'una banda reflectir les diferents formes de treballar l'art des de l'educació en la cultura i, d'altra evidenciar mancances i començar a entreveure propostes de com establir un marc de col·laboració entre els agents implicats.

Presentació de les ponents:

Montserrat Cortadellas. Educació artística a primària.

Fanny Figueras Cubelles. Coordinadora de projectes artístics a l'IES Moisès Broggi

Dolors Juarez. Co-directora d'Experimentem amb l'Art.

Teresa González. Cap d'Educació del MNAC.

Carme Ortiz. Responsable d'Estudis Artístics Superiors. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Judit Vidiella. Docent a l'Escola Universitària ERAM i membre de Col·lectivacions.

Relatores: **Lídia Porcar**. Artista visual. **Estela Rodríguez**. Gestora cultural.

Carme Ortiz

Planteja la necessitat de construir una cartografia que permeti conèixer tots els agents del món de la cultura en general i l'art contemporani en particular, que realitzen una tasca innovadora des d'un punt de vista pedagògic. Creu que caldria incloure en aquest mapa, fent un exercici de memòria històrica, els primers intents de modernitzar la pedagogia artística que es van produir en el nostre país durant el tardo-franquisme i la transició.

A partir d'aquest coneixement, que s'entén de caràcter tant qualitatiu com quantitatiu, va introduir la idea de la necessitat de construir passarel·les i espais de porositat que propiciïn la contaminació entre, els ensenyaments reglats i no reglats i les iniciatives que es desenvolupen fora de les institucions. La finalitat és dotar de flexibilitat a l'ensenyament artístic, que en aquests moments se situa en un context de coneixement en constants canvis, en una societat definida pel filòsof Bauman com a "liquida", on els valors i les realitats estan en constant transformació.

Respecte d'aquest tema en el debat: **J.M. Minguet** va parlar de l'obsolescència de l'ensenyament universitari, que segueix donant dades informatives que fàcilment es troben a internet i no es treballa la metodologia que ajuda d'una manera creativa a implementar el coneixement après.

C.O. Creu que un pas imprescindible, en el nostre context, és trencar les resistències del mateix sector i trobar models de col·laboració entre les diferents institucions que certifiquen coneixement. Per aquest motiu creu que un dels primers punts que cal abordar des del marc institucional és repensar els models de formació del professorat i la necessitat d'interrelació entre les diverses àrees de coneixement tant de les disciplines artístiques: música, arts escèniques, arts visuals,....com altres branques de coneixement: humanístic, científic, tècnic,...

En el moment d'abordar aquests temes creu que hi ha dos punts de tensió que cal tenir presents:

** un propi de la societat capitalista i el seu model cultural lligat a la societat de consum, que es va descriure a finals dels anys setanta del segle passat per J. Baudrillard, és com la cultura capitalista banalitza el paper de l'art en la cultura contemporània, el converteix en espectacle.

** l'altre lligat a la definició i disseny del nostre marc educatiu i, en concret, dels ensenyaments artístics superiors, dins el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior i la redistribució de les metodologies d'aprenentatge i certificació de coneixement.

C.O. A partir d'aquestes reflexions va plantejar tres punts per abordar en el debat:

1.- El què: proposa una reflexió del propi sector, l'objectiu és trencar les resistències de tots els entorns i obrir un discurs de col·laboració. D'aquesta manera creu que es podria,

en primera instància potenciar el que té Catalunya i, en segona instància avançar en la creació de discurs.(moltes vegades no sabem fer-ho).

2.- El com: creu que és necessari fer una cartografia de l'ensenyament reglat i l'ensenyament no reglat i altres iniciatives que es donen. També apunta que no cal reglar-lo tot, per tal de no crear espais de rigidesa i així donar força a les iniciatives des del pensament crític.

3.-El perquè: apunta que les institucions han de ser útils i actuar com serveis públics pels ciutadans, des d'aquest punt de vista creu que cal repensar institucions que poden ser claus en aquesta nova cartografia, en aquest cas cal tenir en compte el paper del Consell Nacional de la Cultura i les Arts i del futur Institut Superior de les Arts.

Judit Vidiella

Hem de canviar la idea que formar-se per ser professor des de l'àmbit de les arts es menys que assolir una carrera artística. Per tant, creu que cal entendre l'ensenyament de les arts com quelcom valuós. I caldria reforçar aquest itinerari al llarg dels estudis artístics. Obrir aquests espais de formació perquè no tothom serà artista. Parla de la precarietat del professorat, ja que un màster de formació pedagògica no assegura una feina que en el passat era possible. Les institucions han d'estar al servei nostre, institucions que serveixin.

C.O. Reforça la idea del paper de la institució com a medidora entre l'educació, l'art i la cultura.

En relació al màster per professorat, planteja que els continguts se centren les aportacions teòriques i no incorpora pràctiques i iniciatives pedagògiques. S'ha creat una bombolla d'estudis (màsters).

Parla dels diferents continguts de l'educació del nostre entorn en relació amb la seva experiència a Portugal: han de ser doctors per ser docents; tenen una *ratio* d'aula de 6 a 8 alumnes.

Creu que la formació ha de ser més porosa respecte de les iniciatives pedagògiques que passen a la ciutat.

L'estructura dels màsters: difícil conjugar el calendari de la Universitat i el de l'administració (Generalitat).

Les pràctiques són breus . S'han d'abordar espais de projectes col·laboratius, no només parlant del màster, sinó també en tot l'àmbit universitari.

Fanny Figueres

Va explicar el projecte de l'IES Moisès Broggi, situat dintre del projecte Magnet. On l'ensenyament artístic funciona com a eix vertebrador dels diferents àmbits del currículum escolar i la connexió del centre amb altres institucions externes, en aquest cas el MACBA.

Parla de crear un mapa d'experiències singulars. L'art com a vertebrador en un centre de secundària, han fet un procés de reflexió i han creat un triangle d'aprenentatge en un centre educatiu i volien aconseguir que l'art fos un fons de coneixement, fent connexions amb el currículum de tots els nivells de l'ESO, buscant un centre d'interès de la cultura visual i plàstica a tots els nivells (primaris i secundaris).

L'experiència del centre i el projecte: Exposicions a les biblioteques del barri: connexió del treball de l'aula amb l'exterior del centre. Presa de decisions col·lectives, rigor en les exposicions. El treball que es fa, posa l'èmfasi en el procés més que en l'objecte final i fa interacció entre altres disciplines: tecnologia, teatre, performance,...

Va fer una valoració final positiva de l'experiència i va concloure que: l'art pot entrar a les escoles.

Montserrat Cortadellas

Parla del desfasament entre l'art, la cultura visual, la societat. La seva experiència treballant a partir de l'art en tots els continguts dels *currículums*, treballant la globalitat entenent l'art com a generador de coneixement.

Parteix d'una preocupació per la formació dels educadors, diu que hi ha un intrusisme a primària (art amb angles). Hem de canviar la manera de fer de dins de l'escola. Planteja quina formació estem fent, qui ho ha de fer i com. El nivell dels professors es molt generalista, i depèn de l'interès de cada professor.

Teresa González

Ha recordat la tasca dels museus amb els seus serveis pedagògics. Demana un reconeixement d'aquests. Li sembla interessant vincular l'educació artística amb la formació dels estudiants universitaris i les escoles. Recorda que no comencem de zero i recorda el treball fet pels departaments d'educació dels museus de Barcelona. L'any 1973 va néixer en el MAM una coordinadora dels serveis educatius dels museus (Diputació de Barcelona) i es desenvolupa fins als 1985. Gràcies a aquest recorregut tots els museus disposen d'un servei educatiu, perquè la cultura estigui a l'abast de tothom. A partir dels 80 s'obre la tasca educativa a nous públics com (adult, familiar, discapacitats). L'educació com acció es desenvolupa de forma transversal al museu. Fa una aposta per aquesta transversalitat. Es una entitat social per a tota mena de públics, és allò social. Hauríem de compartir experiències amb connexions territorials.

Aprofundir entre l'art i l'educació. Els museus tenen una tasca importantíssima en la formació del professorat. Establir aliances amb els centres educatius . Creadors en

residència, on el Museu es comporta com a mediador entre el creador i la Institució (IMEB Institut Municipal d'Educació de Barcelona)

Dolors Juarez

L'ensenyament no es pot separar del lloc polític, l'espai de l'educació no reglada està en un no-lloc. I en aquests moments els ensenyaments artístics es troben en una espècie de no lloc. També pensa en la necessitat de crear connexions entre els ensenyaments reglats i els no reglats, creant un mapa de totes les accions en l'entorn de l'educació i l'art. Parla també que les institucions no promouen accions participatives, sinó un consumidor de l'art molt específic. Necessitat d'activar processos participatius i sincers. L'espai social és un territori no pacificat, i s'han de trobar plataformes de relació pràctica entre tots dos ensenyaments. Experimentem amb l'Art, té 22 anys i està vinculat amb projectes associatius. Quina responsabilitat té l'artista dins tota aquesta trama? La pràctica artística ha de tenir una connexió amb la societat. Els processos de treball han de ser més globals, zcol·laboratius i processuals. Hi ha una precarietat del sector, dificultat de reconeixement del propi sector respecte als àmbits de treball.

Precarietat del sector: dificultat de reconeixement dels treballs dins el mateix sector.

Falta confiança del sector i una autocrítica. Crisi de l'academicisme, cal una nova orientació i un enfocament democràtic de la cultura. Desplaçar-nos a la necessitat de l'altre.

Institució : el saber , el coneixement ha de ser a l'abast de tothom , la institució no promou una acció participativa. La vida està més enllà de la institució. Repensar les pràctiques institucionals.

La política cultura hauria de ser més democràtica. Repensar el rol i el compromís del públic, artistes i gestors...

Com activar processos participatius i transformadors?

és important passar a l'acció amb concrecions en un espai de participació.

Fila 0

- **Joan M. Minguet**, hi ha fases de l'educació que estan aïllades entre si, hauria d'estar més connectat. L'ensenyament dels estudis artístics hi ha hagut una convulsió que prové del món cibernètic.

La universitat ha de sortir fora i s'ha d'obrir a les experiències de l'exterior.

- **Fernando Hernández**, hi ha una consideració de les arts com a una qüestió de do o guariment, no com a un dret ciutadà. Existeix un control mundial de l'educació que busca el rendiment. Escòcia és un bon exemple, ja que contempla les arts com un tema prioritari que tenen molt a aportar a les altres disciplines. La pressió a les escoles porta a què els millors professionals marxen de les institucions educatives.

- **Sara Vila** (estudiant d'història de l'art) . Distància molt gran entre la Universitat i el que està passant en aquest debat (la Plataforma d'Arts Visuals), quants estudiants hi ha aquí? Gran apatia dels estudiants.
- **Francesca Llopis**, és fonamental realitzar una cartografia de l'espai docent. Parla de l'experiència “Creadors en residència”, molt enriquidor per l'artista i els alumnes del centre.
- **Nora Ancarola**, parla de la urgent necessitat de crear un espai Institucional que treballi conjuntament temes d'Educació i Cultura, amb capacitat per realitzar aquesta cartografia, i amb obertura suficient com per a interrelacionar propostes institucionals amb els projectes innovadors que provenen de fora el marc reglat.

DIAGNÒSTIC I MESURES

Diagnòstic

- Formació del professorat deficient. Diferenciant la formació docent, la formació d'artistes i formació generalista, hi ha dificultats per incorporar nous perfils professionals especialitzats a l'aula.
- Importants resistències en la col·laboració entre els diferents marcs d'educació i de certificació de coneixement.
- Manca de flexibilitat en tots els currículums reglats, poca o nul·la relació entre les experiències pilot i el context
- Poc reconeixement dins dels espais de les experiències reglades, perquè no està contemplada la innovació i depèn exclusivament de la voluntat dels equips de professorat i direcció.
- Manca de programes de col·laboració entre el Departament d'Ensenyament i el Departament de Cultura.
- Fractura entre el món educatiu i la realitat del món de l'art i que cal obrir canals de comunicació per treballar en comú en el marc professional.
- Els coneixements que es trameten a l'aula (ja sigui a primària, ESO o Batxillerat) són molt instrumentals i tècnics i no ajuden a crear concepte o a entendre l'art de forma global.
- Als cicles formatius s'ensenyen tècniques tradicionals sense vincular-les amb la contemporaneïtat.
- Funció important i complementària que duen a terme museus i centres d'art amb la seva tasca de programes educatius, però la poca coordinació en la seva difusió o el reconeixement del seu paper, fa que no es tingui prou en compte pel sistema educatiu.
- La ciutat de Barcelona és un lloc d'interès pels estudiants formats en crítica, curadoria o gestió, però no troben espai en el mercat laboral professional.

- Els estudis universitaris són molt genèrics i que no compleixen les expectatives del sector. Els estudiants no surten amb formació adequada en coneixements destinats a la professionalització.
- Dèficit en la formació contínua per a artistes i agents culturals. Han perdut pes algunes accions i programes que eren més adaptables, especialitzats i professionalitzats que permetien un aprenentatge menys generalista i una major capacitat de resposta a les noves necessitats.
- La reducció d'Erasmus és un empobriment important
- Les plataformes de formació específica estan en perill de desaparició (PEI del Macba, A*Desk...)
- Inexplicable absència del sector artístic en els desenvolupaments dels projectes d'Innovació i Recerca dins els Plans estatals.

Mesures

1. Espai de relació institucional i no institucional entre Cultura i Educació.
2. Creació d'institucions de referència que gestionin programes de col·laboració entre Art, Cultura i Educació nacionals i internacionals:
 - Creació del ISA. Institut Superior de les Arts
 - Transformació del CONCA com a veritable espai de professionals que vetllin per la cultura.
3. Reconeixement d'experiències innovadores per incentivar la implicació del professorat. Dotació de pressupost.
4. Incentivar la presència d'artistes en residències en centres d'ensenyament primari o secundari, per tal de sensibilitzar els escolars i docents en la importància de les arts visuals.
5. Revisar les competències en arts visuals que reben mestres i formadors en el marc dels ensenyaments superiors i impulsar programes de formació permanent del professorat docent per millorar les competències dels formadors de manera que responguin a les necessitats socials.
6. Ampliar les col·laboracions entre el món dels ensenyaments artístics superiors i el laboral i reforçar la presència de professionals en actiu en els màsters i post-graus i en la formació contínua de professorat.
7. Flexibilitat en els currículums en tots els nivells educatius i establir un nou marc de treball molt més porós i permeable, que garanteixi estructures de treball més coherents i satisfactòries entre el professorat i els agents articuladors de les arts visuals (artistes, educadors i mediadors), en benefici de tota la comunitat educativa. Incentivar programes d'estudi que facilitin la interacció i relació entre

les diferents disciplines temàtiques incidint en la transversalitat i en aspectes relacionats amb la gestió.

8. Espais de col·laboració entre l'Art, la Cultura i l'Educació amb els mitjans de comunicació de masses.
9. Espais de col·laboració entre l'Art, la Cultura i l'Educació amb els espais de producció, exhibició i producció.
10. Espais de col·laboració entre l'Art, la Cultura i l'Educació amb el departament de Treball.
11. Ampliar la catalogació de llocs de pràctiques, que ara només són empreses, perquè legítimi associacions o altres estructures laborals més pròpies del sector cultural, i establir xarxes d'intercanvi en l'àmbit europeu.
12. Identificar, valorar i potenciar l'actiu que ofereix la recerca realitzada en tot el sector de les arts visuals, així com la seva contribució a la innovació i al desenvolupament econòmic i social, mitjançant el foment de connexions sectorials i intersectorials, la definició de línies i programes d'actuació i l'establiment de paràmetres d'avaluació.
13. Integrar el sector de les arts visuals en els Plans de Recerca i Innovació impulsats per les administracions públiques i les entitats privades.
14. Revisar i establir nous indicadors d'avaluació.
15. Ampliar i dotar la circulació a escala nacional i internacional d'alumnes i professors amb beques de formació específiques, beques de mobilitat per a professors universitaris, intercanvis i col·laboració entre diferents centres, etc.

TAULA 5

Art i Mitjans de Comunicació

Introducció de Joan Maria Minguet

Fa un repàs de la visibilitat de l'art contemporani en els mitjans de comunicació en els darrers anys.

Per explicar el context actual es remet al fenomen d'expansió de la visibilitat de l'art contemporani en els mitjans de comunicació en els anys 80. És el moment que s'estan gestant els grans equipaments: el Museu Nacional Reina Sofía, el Museu d'Art Contemporani de Barcelona, la fira internacional d'art ARCO. Explica que en 15 anys es creen molts espais d'art i museus en el territori espanyol.

En aquest moment d'efervescència, els diaris responen amb una major implicació, *El País* publica un suplement de cultura, també *l'Avui*, *l'ABC*, *El Mundo*, *El Correo Catalán*, etc.

Es creen tribunes d'opinió i també augmenta la informació periodística sobre temes d'art.

Es publiquen revistes especialitzades com *Batik*, *Guadalimar*, *Arte y Parte*, *Lápiz...*

A partir d'aquest moment d'eclosió comenta la situació actual segons la seva interpretació. Apunta dues sensacions:

1. Hi ha una pèrdua, injustificada a parer seu, de l'atenció dels mitjans a l'art. Baixa el registre, l'atenció i sobre tot hi ha una pèrdua manifesta de tribunes.

Ho explica en part pel gir canònic que es posa en relleu en tres aspectes:

- a. L'entreteniment supera l'art contemporani, que té un discurs més difícil i més raonat.
 - b. La velocitat i la immediatesa, que fan que es prioritzin els temes del dia a dia més que els temes de fons.
 - c. Una progressiva identificació de la cultura amb la cultura institucional.
2. El canvi de paradigma de la premsa convencional amb l'aparició d'Internet.

Fa referència a un informe d'Elena Vozmediano en què es parla de dos grans grups de revistes, un gran bloc de revistes universitàries i un altre de menys pes amb publicacions com *Album*, *Contexto*, *Dardo*, *Bonart...*

Pel que fa a la tribuna, s'explica que l'art cada vegada és més transformador i menys còmode, i que cada vegada rep menys atenció.

Diu que la crítica ha perdut llocs on desenvolupar la feina, i que hi ha hagut un canvi en les funcions de la crítica, també.

Comenta tres aspectes que expliquen la pèrdua de presència:

- a. la pèrdua de prestigi
- b. qui ostenta el crèdit
- c. canvi de funcions de la crítica, orientada a museus, curadores...

Afegeix però que el món digital obre a la crítica un camp extraordinari i que hi ha molta presència, amb pàgines web com Adesk, Krònica, Murcritic, blocs personals de diversos crítics...

Presentació dels ponents:

Jaume Vidal Biosca. Periodista. Cap de Cultura EL PUNT AVUI. Catalunya.

Iván de la Nuez. Assagista i escriptor, crític d'art i comissari d'exposicions. Ha estat cap del Departament d'Activitats Culturals del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (2009-2011) i director d'Exposicions a La Virreina Centre de la Imatge (2000-2009).

Imma Prieto. Crítica d'Art i comissària d'exposicions. És professora d'Art Contemporani i nous mitjans a l'Escola Universitària Eram de la Universitat de Girona (UdG).

Mercè Alsina. Crítica d'Art i comissària d'exposicions. Ha estat directora artística de les galeries ARTUAL i Galeria44. Coeditora de la plataforma Murcritic.

Taula coordinada per Joan Maria Minguet, Imma Prieto i Mercè Alsina.

Jaume Vidal Biosca

Parla de la visió que es té de l'art contemporani des dels mitjans. Després de puntualitzar que el suplement no ha desaparegut mai, explica que des del diari en què treballa intenten tractar bé l'art contemporani, i explica que en la redacció de cultura hi ha també dues especialistes en art, Montse Frisach i Maria Palau. Explica que des de la secció han lluitat per escriure sobre art.

Explica que durant els 80 van centrar molt d'interès les subhastes, el mercat internacional... En la seva opinió hi havia més un interès pel fenomen que no pas per l'art en si.

Després festivals com el Sónar, l'Ovni i altres han estat motiu d'atenció pel component de modernitat que tenen. També destaca la gran influència d'Internet i en constata una manca de rellevància en el context internacional.

Per la seva experiència en diferents diaris, assegura que a les direccions dels diaris no els interessa l'art contemporani, no és un tema central. Afegeix que per part dels crítics i periodistes que publiquen sobre aquests temes hi ha una gran dosi de voluntarisme. En molts casos aprofiten la ignorància sobre aquests temes per 'vendre la moto' i acomplir amb la quota de rareses. Creu que aquesta situació és lamentable però respon bastant a la realitat.

Contràriament a l'opinió de Joan Maria Minguet, creu que el sector de l'art pot i ha d'estimular la premsa. Assegura que hi ha molta desil·lusió. Diu que s'espera que els mitjans facin la feina i tinguin un paper substitutiu, però el cert és que són un reflex del que està passant en el món de l'art.

Joan Maria Minguet comenta que TV3 ha fet el seguiment de la crisi última del Macba perquè era un tema polèmic, i fins i tot ha organitzat tertúlies.

Jaume Vidal insisteix que hi ha dos temes que interessin als mitjans, la polèmica i les cotitzacions.

Iván de la Nuez

Comença plantejant-se tres preguntes:

- Què comuniquem
- Com comuniquem
- Què no comuniquem

Afirma que no hi ha tanta diferència entre les capçaleres dels mitjans impresos i els digitals, el què de l'art contemporani continuen sent els 'dolents', com Jeff Koons o Keith Haring.

Això el porta a demanar-se si els mitjans digitals aporten un nou llenguatge, si es pot parlar que aportin una dignitat intel·lectual. Si el què és el mateix, no estem renovant res.

Assegura que el *quid* de la qüestió és qui esponsoritza, és el mateix que et col·loca en els patronats dels museus o en els mitjans.

Quan parlem d'art contemporani pensem que és el que es veu als museus, però en les darreres tres dècades hi ha hagut un canvi de paradigma en la cultura, estem en l'era de la cultura visual. El repte és expandir el coneixement en la cultura contemporània des d'inputs visuals. Assegura que hi ha un canvi de transferència del text a la imatge, per això, afegeix, els escriptors (cultura textual) ataquen tant.

Comenta que en la taula anterior Javier, de Barcelona en Comú, ha parlat de Camp Específic. A parer de de la Nuez ens cal un esquema de llenguatge. Assegura que el Group Material té un impacte social mínim, i afegeix que el que és important per a la societat no ho és necessàriament per a l'art. Per tant una cosa és parlar com a ciutadans i l'altra com a sector. Per exemple en el sector, el Group Material sí que té impacte artístic.

Fa èmfasi que cal fer autocrítica, però. Al sector ens hauria de preocupar que l'art no interessi. S'ha passat del 50 al 2 % de públic local als museus. No es parla des del poble, hi ha un clar rebuig popular a l'art contemporani.

Està clar que hi ha interessos (des de Barceló a PhotoEspaña) però la resta també en som còmplices d'aquest món que critiquem, de l'emiratització del món.

Assegura que ens hem oblidat de la tradició i ens hem deixat menjar per la cultura de les biennals i els festivals, i aquesta sostracció de la vida en comú és difícil de recuperar.

Abans que els suplementes, les revistes se les han menjades. Avui la banalització és alta.

On és doncs, el coneixement transmissor? Per Iván de la Nuez aquest potser no està en els mitjans sinó que hem d'anar a:

1. La Qualitat

2. La Democratització del Coneixement

I això només ho podem fer començant per l'autocrítica:

- On hem fallat?
- Pensament únic: 5 persones decideixen qui dirigeix els museus.
- Barallar-nos i diversificar-nos.

De Duchamp a Jeff Koons es constata una degradació de l'art contemporani. Estem al punt més baix de la corba, avui l'art contemporani no és més que un clixé.

Hem estat 30 anys vivint de la mort de l'art. Ara ja no és això.

Imma Prieto

Comença amb les preguntes que s'havia fet per preparar la taula, de què s'hauria de parlar.

Creu que en primer lloc cal separar periodisme de crítica d'art. Afegeix que gràcies a la crítica tenim una perspectiva de veure el món, i avui l'espai de pensament en la crítica és mínim. La crítica ha d'obrir les lectures de l'obra d'art. És també important que el crític tingui llibertat per triar la mostra.

Es defineix com a col·laboradora de diferents mitjans, però no com a periodista. Per la seva experiència, depenent dels governs de cada moment hi ha un tema o un altre, opina que hi ha molt dirigisme. En aquest sentit es nota que depenent del govern a la premsa es troben més esdeveniments locals. La cultura no ha de tenir fronteres.

Considera que tant els lectors com els que escrivim hem de ser autocrítics i hem d'evitar caure en l'endogàmia. Institucions importants han dut a terme programes d'estudis que s'equiparen a les universitats, o publiquen revistes a on la crítica és l'element vertebrador. Això és símptoma de manca de estudis i premsa digne o de una voluntat de control sobre qualsevol manifestació. NO pot ser que el propi museu esdevingui productor d'exposicions i activitats, cursos docents i publicacions sobre el què es duu a terme. Això només ens porta cap una via de pensament únic.

Diu que a més hi ha una manca de confiança de la crítica cap a la crítica i que hi ha un lobby de crítics en el poder.

Hi ha hagut una reducció important en l'espai destinat a la crítica.

Mercè Alsina

Comença comentant l'eclosió de l'art en els anys 80 després del franquisme i en la construcció de la democràcia.

Com afecta la creació de museus i centres d'art i la progressiva institucionalització de la cultura i de l'art. També els espais de crítica i comentaris sobre art dels mitjans es van institucionalitzant. No s'augmenta el nombre de pàgines, la institució desplaça la resta de propostes artístiques, apareixen les notes de premsa i el discurs perd vitalitat i opinió.

Als 80 hi havia molts espais alternatius, un procés que ara torna a aflorar per les dificultats del moment. Però llavors no hi havia polítiques de subvenció ni partidisme, tot era molt més anàrquic i lliure. La política de les subvencions no ha estat ben orientada, ha estat molt dirigista.

És veritat que les polèmiques i les cotitzacions atrauen la premsa. També que hi ha un gran control per part dels poders econòmics, i no sempre locals. A propòsit d'això cita els comentaris de Pierre Bordieu sobre la televisió.

Qüestiona l'ús de l'art com a un objecte/instrument per a desenvolupar altres polítiques i en canvi hi ha un desinterès manifest, fins i tot un cert rebuig, per l'art mateix.

També diferencia entre els interessos del periodisme, i els de la crítica, especialment per l'escàs interès dels primers en els continguts artístics. També diu que molts articles que es consideren crítica d'art són cròniques o comentaris periodístics. L'art en els mitjans es redueix sovint a cròniques d'exposicions -que no crítiques- o agendes. En televisió la banalització és encara més acusada i sovint hi ha peces només amb imatges, sense cap informació afegida. També és freqüent veure peces de molt poc interès artístic però que en fan ressò per qüestions anecdòtiques. En aquest punt fa referència a la poca formació en temes artístics de bona part dels periodistes que es dediquen a fer aquest tipus de peces, en l'àmbit de la televisió.

Després hi ha el problema del temps, de com la informació en general es redueix a titulars, especialment en televisió però també en premsa escrita.

Finalment valora l'existència i proliferació de webs i blocs de crica d'art però afegeix que cal que aquestes pràctiques estiguin professionalitzades.

S'obre el torn d'intervencions

Jaume Vidal

Diu que la majoria dels mitjans es conformen a tenir un artista, un músic... per cobrir l'expedient. Com a periodista, per interessar-los en un tema s'han de buscar trucs, i així poder obrir la secció amb una doble pàgina.

Considera que el debat ha d'estar en un altre lloc, no és el lloc dels mitjans. Aquests han de servir per il·lusionar. Explica que van fer una enquesta sobre els artistes 'emergents' i que els crítics els van esbrincar perquè no ho consideraven oportú.

També explica que a diferència d'altres sectors de la cultura, l'artista visual té una tradició -que potser està canviant- de feina individual, i això fa que tinguin menys visibilitat com a sector.

Joan Maria Minguet

Insisteix que des de la informació sobre art i cultura també s'ha de fer autocrítica. Per ell models com els programes de Bibiana Ballbè no és cap paradigma de res, i afegeix que el debat cal que prengui un altre caire. Opina que el periodisme no té per què ser el mirall de la societat

Francesca Llopis

Intervé per dir que a parer seu el que falta és fe.

Diu que està bé fer autocrítica, però que des del sector s'ha fet un procés d'autodestrucció i ens hem carregat l'esperit dels 80, quan hi havia més activitat i la relació entre artistes i crítics era més intensa. Afegeix que des de la crítica tothom es conforma amb el que ja se sap i ningú no investiga.

Ramon Casalé

Comenta que s'ha dit que les notícies sobre art són cotitzacions i polèmiques, les primeres pertanyen al sector d'economia i les altres a la premsa rosa, de fet no són informacions sobre art.

D'altra banda el cinema i el teatre compten amb la secció d'estrenes i tenen agendes ben organitzades i exhaustives.

Opina que també hi ha una feina a fer per part del sector per generar notícia.

Joan Anton Maragall

Explica que unes setmanes enrera Carles Capdevila comentava el llibre *Culture Crash: The Killing of the Creative Class*, de Scott Timberg. En recupera la idea que hem d'encaixar això que ens passa, els temes que estem tractant, en un context més global.

Afegeix que la crisi a partir de 2007 afecta el món de la cultura i les indústries culturals.

La crisi en els mitjans provoca acomiadaments i els primers a ser acomiadats són els crics de la secció de cultura. La sortida de la crisi, en canvi, no es tradueix en recuperar-los. Aquest tema es dona com liquidat. Afegeix que aquí el tema és més gran i ve de més

lluny. A través del Col·legi de Periodistes, el periodista ha de lluitar contra el que s'imposa, ha de vendre el producte, aquesta és la manera de fer de la premsa privada. No accepto aquesta situació en els diaris i televisions privats però molt menys encara en els públics.

En els temes d'art i d'educació, els mitjans formen part del discurs. Per tant proposa que des del sector ens hem de plantar amb els mitjans públics.

D'altra banda s'ha de posar sobre la taula que fer que l'art contemporani s'entengui és molt difícil, però fer pedagogia no és fer banalització. Opina que en molts casos els textos que es publiquen no són prou entenedors.

Nora Ancarola

Es pregunta què és una notícia, per exemple una entrevista o una exposició. Assegura que l'interès no només ha de passar per aquí, diu que ha d'haver-hi un canvi de paradigma.

Cita el programa de BTV en què es fa la tria entre 'àrtics' i 'antàrtics' i afegeix que aquesta manera de fer és inassumible. Hi ha coses noves i diferents a dir, i la televisió tendeix a banalitzar sistemàticament.

D'altra banda assegura que hi ha una limitació a la llibertat d'expressió en la tria de les notícies.

Jaume Vidal

Assegura que en els diaris, els periodistes diuen el que volen sobre art contemporani, perquè en els mitjans no els importa el que es digui. La consideració de l'art contemporani és 'la gracieta'.

Afegeix que les audiències no són excusa quan la programació és de 24 hores. Diu que un dels principals problemes és la precarietat, que porta associat el desconeixement.

D'altra banda, comenta que des del sector de l'art s'espera que els mitjans s'hi adrecin, en canvi altres sectors són molt més proactius, tenen gabinets de comunicació, emeten notes de premsa...

Constat però que actualment hi ha menys pàgines que en altres moments. Afegeix que la situació política condiciona aquestes limitacions.

Diu que la cultura 'vesteix' però sempre són els últims. Està molt bé pensar que l'art alimenta l'espirit, però cal ser conscients que també és un sector econòmic, en canvi no se'n reconeix l'aportació social.

Ivan de la Nuez

Pels assagistes la reducció dels espais és ja en ella mateixa una forma de censura.

Cal preguntar-nos quina comunicació ens espera en el futur, quan els periodistes de menys de 35 anys estan a l'atur.

L'interès pels temes pintorescos i folklòrics no s'ha renovat. Hi ha prejudicis, no solament hi ha reducció d'espais sinó que també l'actitud resulta preocupant.

Tant en els diaris com en les plataformes les lletanies són les mateixes, parla que hi ha un estat d'eufemocràcia.

Jaume Vidal

Creu que Internet no ha fet això, de fet creu que encara no hem trobat com funciona. Hi ha un espai a la xarxa que abans no existia, i en vint anys de trànsit, que tenim? Els blocs individuals?

On es difondrà, sinó a la xarxa, l'art contemporani, quan els diaris van de baixa?

Imma Prieto

En resposta a la intervenció de Nora Ancarola, afirma que hi ha falta de llibertat a la premsa. Tot i que ningú modifica el què s'ha escrit, sí es decideix sobre el què s'escriu. En aquest sentit no hi ha llibertat o no tanta com hauria d'haver. En resposta a en Jaume Vidal, afirma que inclús al Punt predominen uns interessos epr sobre d'uns altres.

Tant periodistes com crítics, accepten encàrrecs sobre temes perquè és la seva feina i perquè en general estem molt malt pagats.

A les revistes especialitzades passa el matei. Els continguts venen des de dalt.

CONCLUSIONS

- Hi ha una pèrdua de l'atenció i d'interès dels mitjans cap a l'art que es tradueix en una reducció d'espais i també en la pèrdua d'opinió.
- Els temes artístics no encaixen en l'orientació dels mitjans cap a l'entreteniment i la banalització dels continguts.
- Interessen els temes econòmics i de societat associats a l'art però no els continguts artístics.
- La reducció a titulars i la velocitat de les notícies en temps present afecten els temes de fons i en particular els artístics. Es prioritza la informació sobre esdeveniments.
- Sovint es redueix l'interès dels mitjans a les produccions institucionals, no hi ha una bona.
- La crítica ha perdut llocs on desenvolupar la feina, que ha perdut prestigi.

- Internet ofereix un món de possibilitats que estan poc desenvolupades en el sector de l'art.
- Els periodistes no tenen, en general, bon coneixement del sector de l'art ni dels continguts artístics.
- Es constata una manca de rellevància de l'art contemporani català en el context internacional.
- Hi ha un fort control econòmic dels mitjans que també repercuteix en el tractament de la cultura i de l'art, que es tradueix en concentrar l'interès en temes i o artistes per interessos econòmics.
- La comunicació ha d'afrontar un canvi de paradigma del que és textual al que és visual.
- L'art no pot ser un mer instrument d'altres polítiques (sanitat, educació, integració...) ha de tenir unes polítiques adequades a les necessitats del sector de l'art, també.
- L'art s'ha traslladat a museus, biennals i festivals i s'ha sostret de la vida en comú.
- Cal millorar la qualitat de la comunicació de l'art.
- Cal treballar per la democratització del coneixement.
- S'ha de fer autocrítica. Des del sector es poden impulsar millores.
- En els mitjans cada vegada hi ha més dirigisme, fruit dels interessos econòmics.
- S'ha de treballar perquè hi hagi més confiança de la crítica cap a la crítica.
- Cal enfocar aquestes qüestions des d'una perspectiva més global.
- Cal fer una crida perquè els mitjans públics programin programes culturals de bon registre, que no siguin fets a partir de càpsules, sinó que permetin recorregut, i en els quals hi participin professionals del sector.
- Els temes i continguts de la crítica han de ser lliures. No han de respondre a interessos polítics que els dirigeixen cap a mirades localistes.